VIAȚA ILUSTRATĂ

ANUL IX. Nr. 6 AUGUST 1942

Anul IX August 1942 Nr. 6

VIAȚA ILUSTRATĂ

POMENIREA LUI CARAGIALE

de DINU PAJURĂ

Pomenirea marilor personalități creatoare de valori culturale este totdeauna reconfortantă. Indeosebi pomenirea celebrităților din câmpul literaturii are această magică putere.

Ca licean îndrăgostit de frumusețile literaturii noastre, citisem aproape tot ce scrisese Caragiale – schițe, nuvele, teatru. Asta încă în clasa a cincia și a șasea. Dar numai participând la reprezentarea „Scrisorii pierdute" și a „Năpastei" (cu Iancu Brezeanu), în clasa a șaptea, cu prilejul unui turneu întreprins prin Ardeal de trupa Antonescu, mi-am putut da seama – cât mi-am putut la vârsta aceea – de adevărata mărime a dramaturgului Caragiale.

I. L. Caragiale

Mi-aduc aminte: am fost atât de emoționați, de covârșiți de viața ce ni se desfășurase pe scenă, atât de vrăjiți de lumea și graiul eroilor din „Scrisoarea pierdută", încât după aceea multă vreme căutam prilejurile să plasăm, în convorbirile noastre școlărești, la loc potrivit, replici ca „Rezon!" „Ai puțintică răbdare!" „Mie-mi spui?" „Famelie mare, renumerație, după buget, mică" – sau sentințe ca cele debitate cu adorabilă volubilitate de marele meșter al baloanelor de săpun, Nae Cațavencu.

Astăzi, firește, nu mă mir de mirarea mea de-atunci, dar admir în aceiași măsură farmecul unic al artei lui Ion L. Caragiale, fie că-l gust în piesele lui treatrale, fie că-l culeg din neîntrecutele lui nuvele și schițe. De altfel omul de teatru, dramaturgul de geniu, se vădește întreg și în opera sa nuvelistică, sau, mai ales, în schițele sale. Acestea sunt pur și simplu fragmente de piese, cari se pretează admirabil la transpunere pe scenă. Operația a și fost încercată – cu succes desăvârșit – mi se pare de Al. O. Teodoreanu.

Orice crâmpeiu ai citi din bogata zestre literară a lui Caragiale, rămâi uimit de intriga drăcească, de ritmul vioiu al acțiunii, de verva personagiilor și de haina graiului, croită cu mână de măestru, pe trupul ...sufletesc al fiecărui erou zămislit de puterea demiurgică a marelui artist.

Acești eroi sunt luați aproape exclusiv din lumea burgheză a obștii românești de-acum o jumătate de veac. Ei sunt cetățenii – turmentați sau nu – ai mahalalelor vieții sociale, politice sau intelectuale, cu mentalitatea lor specială, cu graiul lor special, cu fleica și cu „țapul" lor totdeauna „speciale". Unii critici au văzut în această împrejurare semnele caducității operei lui I. L. Caragiale. Lumea va evolua – spuneau criticii – iar Trahanache, Cațavencu, Ipingescu, Pristanda, sau Coana Zoițica vor rămânea doar fosilele literare ale unei epoci de prefaceri politice și sociale. Evident, profeția era falsă. După o jumătate de veac „figurile" lui Caragiale sunt tot atât de vii ca și'n ziua nașterii lor. Fiindcă viața și lumea se schimbă necontenit; în esența ei însă rămâne aceiași. C'est la même Janette, mais autrement coiffée.

Caragiale a fost un artist al zeflemelii, al ironiei, al ridiculizării metehnelor sociale și politice. Dar – ca toți oamenii cu adevărat mari – a fost și un om cu un desăvârșit bun simț. Nu s'a atins niciodată, cu nici un cuvânt, de cele sfinte. Ba mai mult el a fost un credincios. „Numai fiarele n'au Dumnezeu" – a spus el odată. Iar când împrejurările au cerut-o, a sărit chiar în apărarea Bisericii, combătând cu incomparabilul său talent, superficialitatea și ifosele libercugetătorilor veacului al nouăsprezecelea.

Dar – va spune cineva – ce are a face cumsecădenia lui Caragiale cu opera lui literară? Vezi bine că are. Că unii nuveliști sau romancieri sau dramaturgi – conștienți, poate, de insuficiența talentului lor – cred că nu li se vor trece cărțile, sau piesele lor nu vor fi „bine" primite, dacă nu le vor drege cu ceva condimente de... frivolități sau de filosofie ateistă.

Caragiale n'a avut lipsă de acest fel de sare foarte puțin atică.

In special pentru Scriptura Sfântă Caragiale avea un cult deosebit. Așa cum se cuvine să aibă orice creștin.

Se zice că Maestrul călătorea odată dela București spre Berlin. In drum, un prieten al său cutreiera vagoanele să dea de un cunoscut, să schimbe o vorbă și să mai uite astfel de urîtul călătoriei pe care o făcuse de mai multe ori. In sfârșit, după multă căutare, într'un vagon dă cu ochii de Caragiale.

– Bună ziua, nene Iancule! Ce bucurie!

Maiestrul citea. Prietenul curios își aruncă ochii în cartea deschisă și zise vădit surprins:

– Vai de mine, dar ce te-a apucat? Doar n'ei fi citind Sfânta Scriptură!

Caragiale își ridică ochii tacticos și măsurându-și prietenul cu o privire semnificativă îi răspunse:

– Mă băiete, eu am obiceiul să iau cu mine, în orice călătorie, trei cărți: *Mersul trenurilor,* să știu cum merge trenul; un *călindar,* să știu cum merge vremea; și *Sfânta Scriptură,* să știu cum merge viața.

Caragiale nu era un moralist, dar dase tinărului său prieten o lecție pe felălat.

El ar avea și astăzi cui să dea asemenea lecții. Fiindcă prostia nu-i legată de vreme sau de loc, ci e legată de om. Și'ntr'adevăr, maiestrul care a adormit întru Domnul acum treizeci de ani dă admirabile lecții și azi oricui știe să-l citească și să-l asculte cu înțeleaptă luare aminte. Printre altele, dela Caragiale oricine poate învăța cultul limbii românești. Recitindu-i opera literară, cei bătrâni ca și cei mai puțin împovărați de ani vom gusta plăcerea unor ceasuri de cea mai autentică „petrecere și învățătură". Iar fragedele vlăstare de pe băncile școalei – acum în vacanță – vor avea prilejul de a se mai împrieteni cu gramatica românească...

Astfel, pricopsindu-se ei înșiși, vor aduce și cel mai potrivit omagiu Maiestrului, dela moartea căruia s'au împlinit trei decenii.

Aurel Jiquidi: Lăutari

PANTEISMUL

de Prof. I. GORON

Panteismul reprezintă duhul păgânătății și cu drept cuvânt poate fi socotit cel mai bogat izvor din care au țâșnit rătăcirile religioase ale tuturor vremurilor.

In gândirea europeană modernă panteismul a intrat prin marea mișcare spirituală cunoscută sub numele de Renaștere. Ea a fost o reînviere, o categorică orientare spre clasicismul greco-roman – o nouă haină a dușmanului din toată vremea al creștinismului: păgânismul. Dar spre a evita eșecul suferit cu aproape o mie de ani înainte, de Iulian Apostatul, de astădată păgânismul nu mai cerea revenirea la formele de viață religioasă ale trecutului îndepărtat, ci – lăsând intacte instituțiile religioase și sociale – a tins numai la cucerirea oamenilor pentru *duhul* lui, care e în vădită preocupare numai de „lumea aceasta", iar în materie religioasă e străbătut de liberalism și scepticism.

Reforma religioasă – dela ivirea căreia datează procesul actual de fărâmițare în secte a creștinătății – a fost pregătită spiritualicește de Renaștere.

Nu poate fi negată tendința nobilă a Reformei de a reveni la simplitatea și curățenia creștinismului primar. Nenorocirea a fost însă, că inițiatorii diferitelor varietăți ale Reformei, porniți pe acest drum de întoarcere către curățenia originală a creștinismului, au trecut peste opera legislatoare a celor șapte sinoade ecumenice, ca să se oprească unii dintre ei în epoca de frământări critice și sectare ale creștinismului din primele veacuri, iar alții chiar la mentalitatea păgânătății din zilele Mântuitorului – scepticismul și materialismul filozofic, ateismul laic și liberalismul anarhic.

Rând pe rând gândirea religioasă-filozofică a omenirii a ajuns iarăși în haosul în care se găsea la sfârșitul antichității. După *panteismul* lui Giordano Bruno și Galileo Galilei apare în curând *deismul* empirismului englez; urmează apoi *scepticismul* lui Bayle, Voltaire și Rousseau, *ateismul* baronului Holbach și Mettrie, *materialismul* cosmologic al lui Diderot și d'Alambert, *Aufklärung*-ul german, deist și raționalist, *pozitivismul* lui Aug. Comte, *materialismul istoric* al lui Marx și *relativismul* de cele mai variate nuanțe.

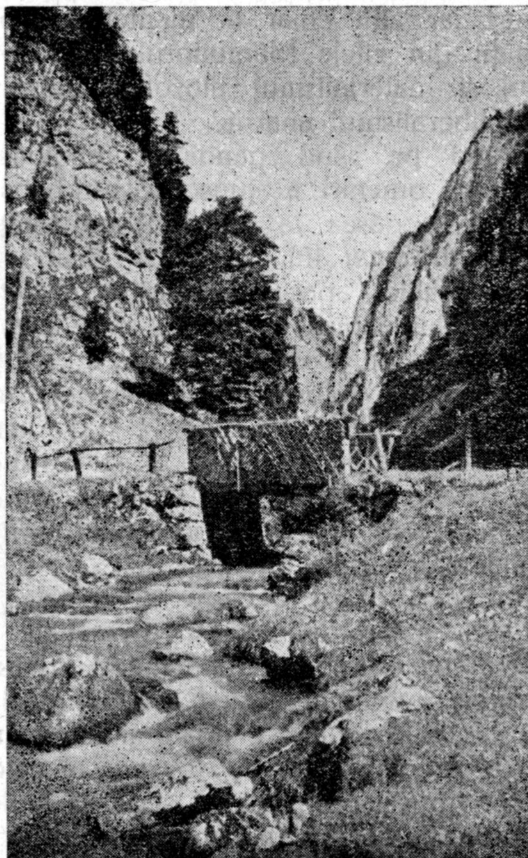
In mod firesc această diversitate a curentelor a produs aceiași diversitate și în *atitudinea* religioasă a oamenilor. Alături de marele număr al *necredincioșilor* declarați și al *indiferenților*, e poate și mai mare numărul credincioșilor *superficiali*, al celor fără convingeri religioase în stare să le determine o atitudine religios-morală statornică. Nu e mică nici ceata *nestatornicilor* religioși, cu o apreciabilă sensibilitate religioasă,

dar cu o pronunțată neputință de a se fixa statornic într'o singură concepție religioasă. Nu e deloc rar nici fenomenul *religiozității învertite* – caracteristic epocilor de criză – care se manifestează în fanatică ură și persecuție a religiei.

Consecința necesară a acestor mentalități și atitudini e criza religioasă de azi. O criză religioasă care are prea puține analogii în istorie. Crizele din trecut au fost provocate de conflictele dintre diferitele concepții religioase și s'au terminat cu biruința uneia dintre ele. Azi se tinde la eliminarea preocupărilor față de „viața vecinică" spre a îndrepta toate atențiunile asupra vieții din „lumea aceasta".

Fenomenul acesta e o vădită decădere în păgânism. Desigur nu o decădere în formele religioase păgâne ale antichității – deși există, destule, și astfel de cazuri – ci o decădere în diferitele surogate care țin locul religiei: apostolie a vre-unei ideologii, esteticism, idealuri politice, etc.

Fondul ideologic al tuturor acestor surogate religioase e *monismul panteist*, pentru care preocuparea de lumea „cealaltă" e un nonsens, deoarece – afirmă el – nu există decât o singură lume. Monismul panteist e identificarea lui Dumnezeu cu lumea. Această identificare înlesnește îndreptarea atențiunei omenești numai asupra lumei „acesteia".

Cheia Dâmbovicioara

Panteismul proclamă identitatea, unitatea dintre Dumnezeu și lume. Neagă existența unui Dumnezeu înafară și mai presus de lume. Ideea fundamentală a panteismului e că orice realitate concretă experimentală nu e o faptă, o operă a divinității, ci o parte, o clipă din divinitate. Fazele evenimentelor ce se desfășoară sunt o bucată din desfășurarea necesară a vieții divinității, a procesului divin de proprie realizare.

După cum accentul e pus pe Dumnezeu sau pe lume, distingem două feluri de panteism: panteismul ontologic și panteismul cosmologic. Primul afirmă că Dumnezeu e și lumea, ridică lumea la rang de divinitate, o îndumnezeește; al doilea afirmă că lumea e Dumnezeu, îl degradează pe Dumnezeu la acelaș nivel cu lumea.

Panteismul ontologic, numit și idealist, pune la baza Universului Substanța, Absolutul, Ideea, Necunoscutul, – Spinoza spune, că cugetarea și extensiunea, spiritul și materia nu sunt realități înafară de Dumnezeu, ci modalități de manifestare ale Lui. Există o unică substanță – substanța divină – care are două aspecte principale: cugetarea și extinderea. Ideile reprezintă cugetarea divină, obiectele, extinderea. Dumnezeu e în acelaș timp și principiul și substanța desvoltării. După Hegel cugetarea și existența sunt identice. Dumnezeu e ideea logică, care se desvoltă după metoda dialectică prin teze și anti-teze. In Vedele brahmaniste se spune că în realitate nu există decât Brahma; tot ce există în lume nu e decât un mod de existență, de manifestare a lui.

Panteismul cosmologic exprimă identitatea dintre Dumnezeu și lume în mai multe feluri unii spun, că lumea a izvorît, a emanat din Dumnezeu și s'a separat apoi de el (emanaționismul); alții spun că între Dumnezeu și om există acelaș raport ca și între trup și suflet Dumnezeu e spiritul, elementul dătător de viață al lumii (hilosoismul); alții iarăși spun că lucrurile din lume nu sunt decât manifestările, formele, modalitățile divinității (imanentismul).

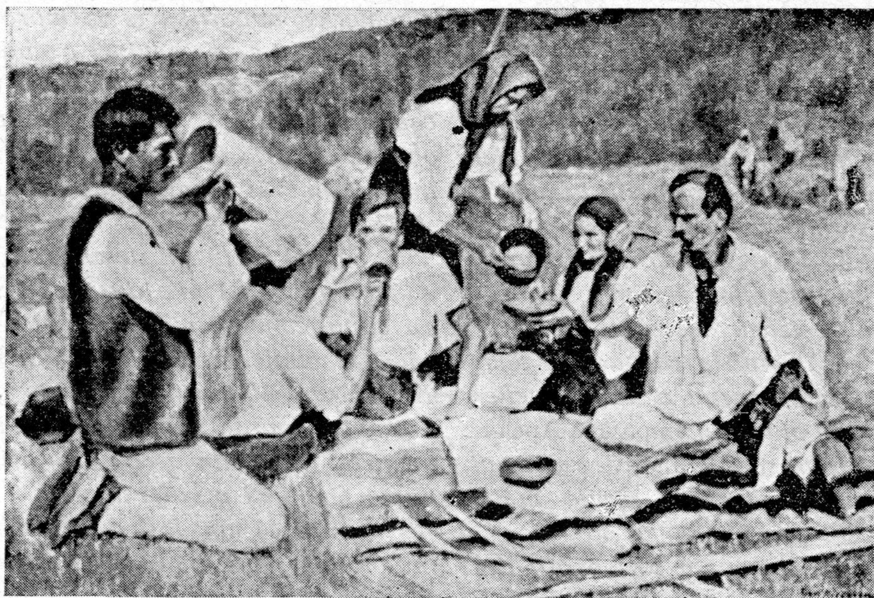
Intr'o formă mai mult ori mai puțin

naivă, mai mult ori mai puțin conștientă, toate formele religioase păgâne au la temelia lor panteismul monist, identitatea dintre Dumnezeu și lume. Religiile popoarelor primitive – animismul, fetișismul, totemismul, polidemonismul – nu sunt decât cinstirea unor lucruri ori forțe întâmplătoare din natură, atribuindu-le acestora suflet conștient. Politeismul nu e decât cinstirea naturii în forțele și legile ei generale. Politeismul elen e cinstirea forțelor estetice-etice, cel roman e cinstirea forțelor politice-etice – Brahmanismul e cinstirea naturii identică cu Brahma. Buddhismul e cinstirea eliberării de natură; parsismul e cinstirea forței fizice-etice a binelui. Și – cum oameni psihologicește necredincioși nu există – religia ateiștilor din zilele noastre e monism panteist: ridicarea lumei la rang de divinitate și închinare bunurilor ei.

In viața popoarelor primitive și în viața popoarelor cu începuturi de civilizație, poate să-și îndeplinească rolul în mod satisfăcător și o religie care are la temelia ei panteismul; în starea culturală de azi lucrul acesta e cu neputință. Nu poate satisface cerințele logice ale omului modern. In cazul identității dintre Dumnezeu și lume, Dumnezeu e în acelaș timp finit și infinit, schimbabil și neschimbabil, simplu și extins, organic și anorganic, mort și viu, spirit și materie, liber și determinat. Ce legături sunt posibile cu un astfel de Dumnezeu și cum e el? Brahmanismul indian și filozofii precursori ai zilelor noastre se mișcă – în ceeace privește concepția divinității – între cel mai cras materialism și cel mai pur idealism. Este și nu este. Cei cari au ajuns până la ideea că Dumnezeu e transcendental lumii, s'au văzut nevoiți să nege prezența lui în lume. Cei cari l-au conceput nemărginit, i-au negat personalitatea. Dacă l-au constatat drept creatorul a toate, s'au văzut nevoiți să-i nege sfințenia. Dacă a fost conceput persoană, i s'a negat nemărginirea. Dacă a fost considerat atot sfânt, atunci i s'a negat calitatea de a fi creatorul a toate.

Fără lumina călăuzitoare a revelației supranaturale oamenii nu-și pot forma o concepție clară despre Dumnezeu. Pentru rațiune Dumnezeu e un postulat logic; cum însă natura empirică nu ne îmbie nici o analogie satisfăcătoare spre a înțelege deplin noțiunea divinității, fiecare și-o va forma după puterea imaginației și după pofta inimei sale. Dar fără un Dumnezeu căruia să i se închine și fără un ideal care să-i călăuzească pașii, nu va rămânea nimeni. Monismul panteist, prin marea varietate a concepțiilor despre divinitate pe care o face posibilă, îi îmbie cu generozitate fiecăruia dumnezeul pe care îl vrea.

Astfel panteismul – prin varietatea concepțiilor și prin varietatea atitudinilor ce rezultă din aceste concepții – constitue larga arie unde se adună toate ereziile religioase și toate ereziile sociale.

Gore Mircescu: La masă

DINTR'O TĂCERE

de EUGENIA MUREŞANU

Aş vrea să nu gândesc în jocuri de cuvinte. Să stabilesc fiecărui sentiment echivalentul propriu, să trec odată peste această tinereţe uşoară care răneşte austeritatea gândului. Această cale întoarsă, spre ceeace nu se poate întoarce, o fac pătrunsă adânc de instinctul morţii. Ceva vecin cu inefabilul s'a consumat, spaima morţii împiedecă trăirea vie, totul e scufundat în apele visului, realitatea râde hidos şi ştirb, ochi miopi îi dau proporţii confuze şi grandoarea lăuntrică, tălmăcită, apare ca o anarhie a ceace a fost odată vibraţie şi primitivă adorare.

Seamănă a poveste această coborîre din nouri. Nu e deloc închipuire, ci întâmplare trecută în ramă de legendă. Iată-o:

Mâini tinere ale elevei de odinioară strâng buchetul de flori destinat Scriitorului. Eleva e îmbrăcată în şorţ de satin negru, lung, cu guler alb. Sunt prezente câteva şcoli din localitate, profesoare, profesori.

Intră Scriitorul. Sala e miracol şi freamăt, eleva pumn strâns, aşteptând semnul să vorbească în numele Societăţii de lectură.

De acum pleacă totul în fitoane de delir şi febră. E rândul ei. A vorbit, a întins buchetul, mâna Scriitorului vine din Impărăţia Apelor, ostenită de sbor şi scris, spre mâna care a dăruit buchetul. Buzele se apleacă şi sărută mâna elevei.

Scriitorul pleacă. Eleva în şorţ negru devine subit personagiu interesant. Profesoarele o felicită atenuat şi una o îndeamnă să-şi pună mâna în spirt. A fost singura mână care a primit omagiul Vulturului sumbru...

Sorbul vieţii a înghiţit imaginea.

Firele s'au destrămat, amintirea poartă haină decolorată şi petecită.

Vulturul stă închis în Cetatea zenitului şi aruncă des de tot câte-un hrisov de aducere aminte nadirului nerecunoscător.

Nu l-am putut uita şi l-am găsit mereu în scrisu-i: Uriaş nepământean, distanţat prin absenţa-i prezentă, alături de divinul Eminescu, neîncoronaţi regi dar făuritori de regate.

Intr'o vară, după mulţi ani, într'o localitate climaterică, am asistat la o sfinţire de casă. Stăpâna casei, pe care atunci o cunoscusem, primea musafirii rând pe rând şi-i conducea prin camerele frumos împodobite cu ţesături şi obiecte de artă ţărănească. Rămăsesem singură într'o cameră, admirând o icoană pictată pe sticlă.

Sorbul vieţii s'a deschis. In ziua aceia o întâmplare oarbă m'a dus în casa streină unde nu cunoşteam pe nimeni. Acum nu trebuia să gândesc nimic. In faţa mea, din Impărăţia Apelor apăruse Vulturul, însoţit de gazdă care mă prezenta. Intinse mâna cu stranie indiferenţă, buchetul meu din trecut se ofilise, eram un nume fără nici o coloratură.

La masă am fost vecini. Cred că aceiaşi importanţă ar fi dat-o oricărui obiect, fiindcă nimic nu-l atingea. Tăcut, masiv ca un Carpat, schiţa un dispreţ de zeu creaturilor imperfecte.

Un medic bine dispus recită versuri unei Doamne. O profesoară de lucru de mână reflectează: Ce masă selectă, un poet *și un* prozator. *Omul tăcerilor plutește, nu-l mai deslușesc, e departe ca o vioară transfigurată, nu-l aud, e fâlfâit, aș vrea să șterg oroarea cuvintelor, să-i spun cât mă reazim de cărțile lui, cum aș vrea să-l urmez și să nu știe niciodată.*

Lumea se ridică dela masă, mulțumește gazdei, profesoara de lucru de mână se închină și spune admirativ: Maestre, să trăiți la mulți ani...

Afară e lună plină, drumul până în sat e tristă îngândurare.

Simt umbra masivă lângă mine și mă înspăimânt. Nu va ști niciodată, niciodată...

Prind grandoarea clipei și vreau să-i leg capătul în religioasă simțire.

Umbra e acum alături și nu îndrăznesc să-mi întorc capul. E aproape de tot. Ii aud respirația. Suntem singuri în fața grupului gălăgios din spate. Profesoara s'a risipit. Vulturul începe să vorbească de undeva, din trecut. Vorbește și mi se pare? nu e cel dela masă... Ascult, ascult, ascult. Nu pot să spun nimic. Grandoarei lăuntrice, insuficiența cuvintelor i-ar spulbera strania comunicare sortită rar unui muritor.

DOR

de LUCIAN VALEA

Pe curea de cer crestată
Calea Laptelui vărgată
Când scoboară, când se sue
Veșniciei cărăue.
Mai la vale steaua cui?
Steaua mea și-a dorului
Tot s'aprinde și se stânge
Ca un ochi când prinde-a plânge.

Undeva din prag de tindă
Mândra zările colindă
Și îmi vede stea de pară
Vâlvătae peste țară.
Mâna streașină și-o pune:
Mândră, steaua cui apune?
In huceaguri de lumină
Tinerețea cui suspină?
Cine-aprinde 'n pălălăi
Ceru 'ntreg în ochii tăi
Și când dorm poenele
Cine-ți șterge genele?

Că nu-i vers curat și nu-i
Nici năframa somnului
Nici argint de lună șui.
O fi mândră de descântec
Că rostire nu-i de cântec,
Că mi-i cântu apă vie
Nime 'n lume nu mi-l știe.
Și de mi-i căuta să-l vezi
Diminețile 'n livezi
Ori în abur de amiezi
Să mi-l vezi, să nu mi-l crezi.

Spune mândră, spune spune
Cât de mare-i doru 'n lume?...

MARELE VIS BĂTU LA POARTA MEA

de EUGENIA MUREȘANU

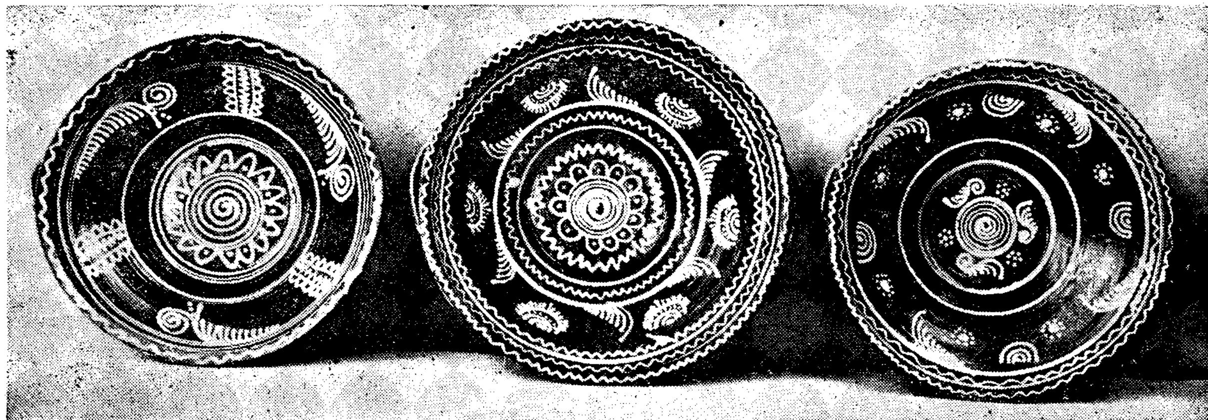
Marele Vis bătu la poarta mea,
Fulgerător, ca o cădere de aprinsă stea.

Ia-m zis: Nu-mi da bucurii pe cari să nu le pot purta,
Nu-mi da mai mult decât încape în candela din inima mea.

Nu-mi da văpăile uşoare ce aruncă mii scântei,
Sufletul meu să nu cunoască decât ale Veşniciei albe alei.

Marele Vis bătu la poarta mea,
Fulgerător, ca o cădere de aprinsă stea.

Nu m'a auzit nimeni. Ferestrele toate s'au deschis
Şi-au intrat ca o furtună şi besnele împreună cu marele meu Vis.

WERNER SOMBART

de Pr. FL. MUREŞANU

In 18 Mai s'a împlinit un an dela moartea profesorului şi savantului cu renume mondial, *Werner Sombart.* Atât moartea lui cât şi plinirea anului dela săvârşirea sa, între alte împrejurări ar fi prilejuit presei momente pentru elogierea personalităţii şi vastei activităţi ştienţifice a marelui economist şi sociolog. Dar se vede că evenimentele fugare care îşi spintecă pârtie prin sihlile veacului, cu vuet de arme, au confiscat tot răgazul vremii.

Revista noastră îşi îndeplineşte o pioasă datorie, închinând în coloanele sale câteva rânduri cinstirii şi preţuirii memoriei lui Werner Sombart. Aceasta se cuvine din multe motive care pot fi adunate în următoarele:

Intâiul este opera sa ştienţifică.

Prin monumentala lucrare: *„Der Moderne Kapitalismus"* a dat cea mai documentată analiză şi explicare a epocii în care trăim.

Tot atât de celebre vor rămânea: *„Sozialismus und Soziale Bewegung"* (ultima ediţie apărută sub titlul: *„Der proletarische Sozialismus")*; *„Die Juden und das Wirtschaftleben"*; *Der Bourgois* şi *„Die drei Nationalökonomien"* apărută în 1930. In această lucrare a desbătut pe larg necesitatea economiei politice şi implicit a tuturor ştiinţelor sociale, de a se constitui în ştiinţe *comprehensive* (mânuitoare a metodei înţelegerii) în opoziţie cu ştiinţele naturii.

In alte lucrări şi comunicări făcute la Academia Prusiană de Ştiinţe (Preusische Akademie für Wissenschaft) din Berlin, a formulat concepţia sa originală despre Sociologie, documentând nevoia şi putinţa unei Sociologii noologice (a spiritului) în opoziţie cu sociologiile: normativă, naturalistă (= fizicală, biologică şi psihologică), istorică, filosofică şi formală.

La temelia noo-sociologiei Sombart aşează următoarele două adevăruri:

1. Genul specific al societăţii omeneşti nu este corporalul, nici psiho-fizicul, ci elementul *spiritual, noologicul.* Oamenii se leagă şi sunt întovărăşiţi prin spirit. Sunt legaţi prin corelaţii de sens (limbă, simbol) cu formaţii de ordin spiritual care încheagă un număr de oameni în chip conştient. Acest fel de comuniune nu se întâlneşte la animale (ceeace nu înseamnă că omul călcând peste prerogativele lui spirituale nu poate să cadă în forme de hoardă ca dobitoacele necuvântătoare!)

2. Al doilea adevăr de temelie al noo-sociologiei este că valorile spirituale de orice fel nu se pot realiza decât prin *societate.* Cultura în genere (religia, arta, dreptul, statul, economia) nu se poate împlini decât în societate.

Forma definitivă a acestor idei a dat-o prin 1936. Strădaniile şi vastele sale verificări şi experienţe ştienţifice a voit să le încununeze cu o lucrare de sinteză din care a publicat în 1938: *„Vom Menschen, Versuch einer Geistwissenschaftlichen Antropologie"* (Buchholz-Verlag. Berlin – Charlottenburg. Pag. 463).

Iată câteva titluri din cuprinsul extrem de interesant al acestei lucrări, pare-mi-se ultima dintre lucrările publicate de Sombart.

Partea I: *Der Mensch in seiner Eigenart. Das Wesen des Menschlichen.* (Was ist der Mensch? – La această întrebare înşirue răspunsurile date de marii cugetători ai omenirii, ince-

pând dela Platon, și închee cu judicioase consi-derații filologice asupra numirii de *om* în diferi-tele limbi. Constată că în numirea iudaică, *Adam*, și la Romani, în *homo*, (dela humus) preponde-rează sensul material, iar în limba Inzilor și a Germanilor noțiunea *maniska, Mensch* are un sens preponderent spiritual, *manas)*.

Urmează: *Die Gestaltung der Kultur; Die Wandlungen des Menschenbildes im Laufe der Geschichte* etc.

Partea II: *Menschen und Völker; Das Volk; Die Völker* etc.

Partea III: *Das Werden der Menschheit...*

Date fiind dimensiunile universale ale ac-tivității științifice a lui Sombart, Academia Ro-mână, încă în ședința solemnă din 28 Mai 1931, l-a ales pe *Werner Sombart ca membru de onoare* al celui mai înalt așezământ de știință și cultură românească. Iată prin urmare al doilea motiv care ne obligă în cele dinlăuntru al sufle-tului să subliniem personalitatea lui Sombart.

La acestea se adaogă pricini de ordin, să le zicem, mai intim.

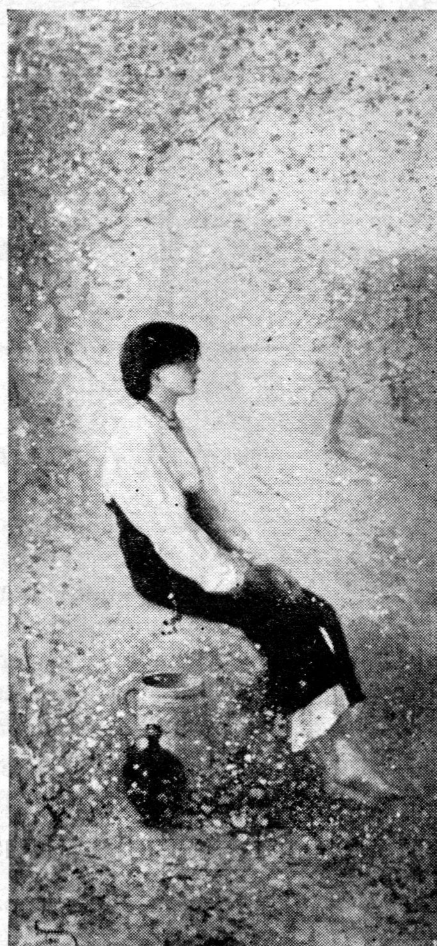
Dintre cele mai proeminente personalități culturale ale nației noastre de astăzi, mulți au fost elevi ai lui Sombart. Printre aceștia este și *P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan.*

Prin elevii săi, Werner Sombart a păstrat strânsă legătură cu știința și cultura românească; Ci în mod deosebit s'a legat de nația noastră prin soția sa Doamna *Corina Sombart, „una din cele mai distinse licențiate în sociologia dela Uni-versitatea din Iași"*, fiica profesorului *Dr. Leon.*

Prin soția sa, o autentică ambasadoare a su-fletului românesc și a credinței strămoșești în Ger-mania, Werner Sombart ne-a cunoscut, ne-a pre-

Werner Sombart

Grigorescu: Primăvara

țuit și ne-a devenit prieten. Aceste comori *„noo-logice"* care temeluesc adevărata comuniune vor fi duse mai departe și sporite de cei doi fii (un băiat și o fată) ai lui Werner Sombart și ai distinsei Doamne Corina Sombart născută Leon.

Werner Sombart s'a născut în 1863. Ca vârstă a aparținut generației wilhelmiene, dar prin cercetările sale, prin problemele care au fost obiec-tul preocupărilor sale, a fost gânditorul social al vremilor noastre.

Studiile sale despre burghezie, și mai ales despre rolul nefast al evreilor în viața economică, au fost luate de național socialism ca bază știin-țifică a acțiunilor politice. In spirit național socia-list a scris *„Die drei Nationalökonomien"* și cu deosebire lucrarea *„Deutsche Socialismus"* – apă-rută în 1935.

Sombart și-a început cariera profesorală ca docent și apoi prof. la Universitatea din Breslau. După războiul din 1914-1918 a trecut la Univer-sitatea din Berlin, unde a activat până la sfârșitul vieții sale ca profesor la catedră și ca membru al Academiei Prusiene de Știință, consacrându-se printre cei mai mari gânditori ai vremii noastre.

MICHEL ANGELO

de C. MUREȘANU

In secolul XV Caprese era un mic orășel din Toscana, așezat la jumătatea drumului dintre Roma, cetatea împovărată de antichități și de secole de civilizație și Florența, tânăra cetate în care artele renăscuseră atât de admirabil în ultimul timp.

Aici s'a născut, în ziua de 6 Martie 1475, Michel Angelo, fiul lui Messer Lodovico Buonarroti, a cărui familie se înrudea cu conții de Canossa și prin alianță cu familia împăratului Henric al II. al Germaniei. Messer Lodovico ocupa funcțiunea modestă de „podestà" în târgușorul Chiusi și în Caprese.

Puțin timp după nașterea micului Michel Angelo, tatăl lui a fost rechemat la Florența, așa că părinții săi îl dădură în grija unei doici, soția unui meșter pietrar din Settignano. Aici avea să copilărească Michel Angelo, între blocurile de piatră și de marmoră în sunetul continuu al sgomotului făcut de dalta pietrarilor cari, fără să aibă vre-o pretenție de a face sculptură, tăiau și șlefuiau cu multă îndemânare marmora și piatra necesară bisericilor și palatelor ce se clădeau la Florența.

La Settignano a învățat Michel Angelo să iubească și să respecte piatra, poate fiindcă simțea că destinul îl va lega pentru toată viața de acele blocuri a căror rezistență o va învinge numai în urma unor lupte titanice...

In atelierul meșterului din Settignono, a desenat Michel Angelo, pe blocurile necioplite, cu cărbune, fiindcă numai acestea erau mijloacele de cari dispunea.

Incă de copil fiind și-a dat seama de talentul său și în curând, când, uitându-se la un bloc de piatră, a spus că forma se realizează nu prin ceeace se adaogă acelui bloc, ci prin ce i se ia.

Peste câțiva ani petrecuți la țară, după moartea timpurie a mamei sale, Michel Angelo revine la Florența, unde Messer Lodovico îl dă la școală și-l pregătește pentru negoț, meserie care se bucura de o deosebită cinste în vremea Renașterei.

La școala lui Francesco d'Urbino, unde tatăl său îl dăduse la învățătură, Michel Angelo se hotărî să devină artist, cu toate că era conștient de lupta ce trebuia s'o dea față de tatăl său, care nu putea admite o atare abatere dela principiile lui de educație. Messer Lodovico se îngrozi la ideea unei vieți pline de aventuri și pericole, lipsită de acea seriozitate a familiilor burgheze în rândul cărora își trăise el anii. Fiul său însă refuza să învețe, cu toate că era un copil foarte deștept și ar fi putut fi harnic. De aceea progresele în gramatică, aritmetică, latină etc., erau nule.

Când Francesco d'Urbino se plânse tatălui, unicul elev a fost pedepsit aspru, dar fără nici un rezultat. Michel Angelo era de pe vremea aceea rebel, avea curajul și conștiința să-și afirme voința și nu era deloc dispus să cedeze. Pedepsele corporale deveniră din ce în ce mai severe, dar cum rezultatul lor nu aducea nici o îmbunătățire a certificatului de studii, Messer Lodovico a fost nevoit să cedeze și să-și închine voința în fața încăpățînării fiului său.

Astfel îl conduse pe fiul său la biserica San Trinita, unde Ghirlandajo lucra la decorații în frescă, de mai mulți ani. Domenico Ghilandajo nu era numai pictorul care se bucura de cel mai mare renume în lumea burgheză a Florenței, dar era și extrem de apreciat de familia Medici, ceeace i se părea foarte important lui Messer Lodovico.

Ghilandajo l-ar fi putut învăța pe Michel Angelo toată tehnica meseriei sale, dar nici de data aceasta ucenicul de 13 ani nu se arăta dispus să umble pe drumurile bătătorite de alții. Simțea

Michel Angelo: Popas în Egipet

desigur că talentul său este cu mult mai mare decât al abilului său maestru şi ardea de nerăbdare să poată să lucreze, aşa cum visa el. Michel Angelo era conştient că nu pictura il atrăgea, pentru el culoarea, procedeurile tehnice ale frescei sau culorilor cu ulei nu-l interesau decât prea puţin. Desenele pe cari le făcea erau fără îndoială cele ale unui sculptor.

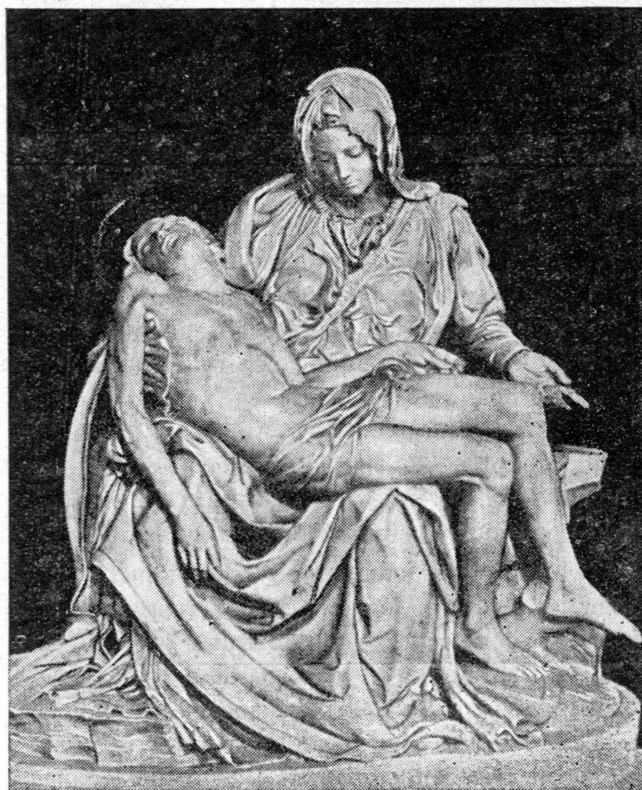
Ghilandajo a fost destul de inteligent să înţeleagă talentul lui Michel Angelo şi să-şi dea seama că acest tânăr avea nevoe să lupte ca să învingă piatra şi că totodată pictura nu-i era decât o trecere de timp agreabilă şi nici decum supremul scop al vieţii sale. Ghilandajo a fost acela, care l-a îndemnat pe Michel Angelo la Bertoldo, sculptor inteligent, un îndrăgostit al antichităţii.

Bertoldo avea cheile unei grădini din jurul unei mănăstiri şi în această grădină se găseau răspândite statui greceşti, de curând desgropate, admirabil modelate în marmură albă şi luminoasă, statui romane, mai puţin delicate, tăiate într'o marmură albăstruie. Grădina aceasta era locul unde Bertoldo îşi conducea zilnic elevii şi aceştia desenau şi studiau după modelele ce le stăteau la îndemână. Printre camarazii lui Michel Angelo se găseau Lorenzo Creddi, Sansoviw şi Granacci, cu care tânărul sculptor era destul de prieten. Prea strânsă prietenie nu a putut el lega cu nici unul dintre tinerii aceştia, fiindcă el nu lua parte la petrecerile lor, la serbările şi distracţiile de cari se bucura Florenţa în vremea aceea. Ziua lucra în atelierul lui Bertoldo, iar noaptea şi-o sacrifica studiilor necesare artei lui, fiindcă începea să aibă conştiinţa geniului său şi-şi dădea seama că arta de care-şi legase viaţa îi va cere cele mai mari sacrificii şi nu-i va da o clipă de răgaz. Adeseori colegii lui râdeau de el, când reţinut probabil de o mare timiditate, dar mai ales convins de superioritatea lui, nu putea găsi nici o mulţumire în distracţiile lor juvenile.

Drumurile lui îl îndreptau spre bisericile şi mănăstirile în cari se găseau opere de ale lui Giotto şi Masaccio. Pe aceşti doi maeştrii florentini îi admira Michel Angelo fără rezerve, poate fiindcă amândoi dăduseră un sens sculptural picturii lor şi astfel erau mai apropiaţi sufleteşte de preocupările tânărului artist.

Michel Angelo desena după frescele lui Masaccio, cari se găseau la Mănăstirea Carmine şi încerca să facă mici lucrări pe cari Bertoldo i le încredinţa.

Intr'o zi, impresionat de o mască de faun care se găsea în grădina plină de antichităţi, Michel Angelo se hotărî să facă şi el una. Pe când tânărul termina masca, Lorenzo de Medici, care era proprietarul acestei minunate grădini, îl văzu lucrând pe tânărul sculptor. Admirabil cunoscător

Michel Angelo: Pietà

al artelor, Lorenzo recunoscu îndată că stă în faţa unui geniu.

După descoperirea făcută, Lorenzo chemă pe Messer Lodovico, căruia îi spuse că s'ar bucura dacă tânărul Michel Angelo ar veni să locuiască la palatul Medici, din Via Larga, atât timp cât se va simţi bine la curtea princiară.

Vestea neobişnuitei distincţii care i se făcea tânărului sculptor, se răspândi repede şi ajunse şi în atelierul lui Bertoldo. Toată lumea se bucura de succesul lui Michel Angelo, afară de Tovigiani, ambiţiosul şi mediocrul său coleg, care căuta cu orice preţ cearta, invidios de distincţia făcută de Lorenzo. In curând discuţia se înverşună şi ajunse la bătae. Tovigiani, mai înalt şi mai puternic îl lovi atât de nenorocit pe Michelo Angelo, încât îi rupse nasul şi astfel tânărul artist rămase desfigurat pentru tot restul vieţii.

Pentru Michel Angelo, care era un admirator pasionat al frumosului, această nenorocită întâmplare îl întristă profund. Astfel acest tânăr timid, care trăia la curtea plină de fast şi veselie a lui Lorenzo, deveni în curând un melancolic, ruşinat de urâţenia sa, evitând societatea semenilor săi, de frică să nu fie batjocorit.

Dacă veselia şi gustul de plăceri la modă la curtea Magnificului îi erau streine lui Michel Angelo, totuşi el se simţi atras de societatea cultă şi rafinată, formată din poeţii, filosofii şi artişti, cari îi erau prieteni prinţului. Alături de aceştia, la Florenţa se găseau şi iluştri refugiaţi din Constantinopolul ocupat de Turci, cari aduseseră în Italia ospitalieră cultura greacă atât de înfloritoare la curtea împăraţilor bizantini.

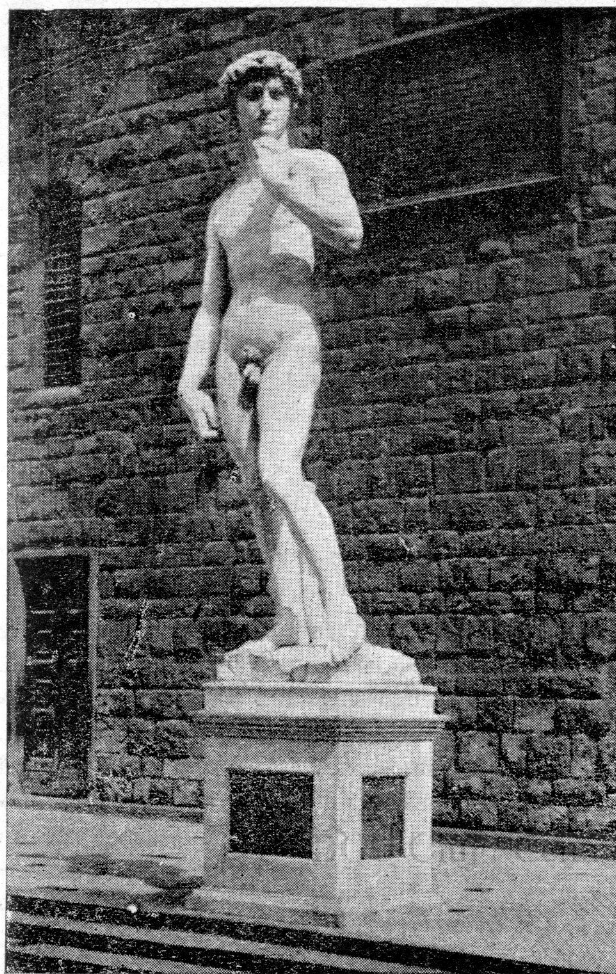
Astfel îl vedem pe Michel Angelo, care-şi neglijase studiile de latină şi greacă în vremea anilor petrecuţi la şcoala lui Francesco d'Urbinoi că începe să descopere frumuseţea dialogurilor lui Plato sau a tragediilor lui Sophocle. In acelaş timp Poliziano, poetul care a scris poemele după cari Botticelli s'a inspirat pentru celebrele sale lucrări „Primăvara" şi „Naşterea Venerei", îl îndrăgeşte pe tânărul Michel Angelo. El îl învaţă tot ce cunoştea din mitologia greco-romană şi în curând Michel Angelo citeşte pe Homer cu acelaşi pasiune cu care cetise mai de mult pe Dante.

Intr'o zi încântat de povestea luptei dintre Centauri şi Lapiţi, se hotăreşte s'o reprezinte sub formă de bassorelief. Bertoldo tratase şi el acelaş subiect, dar într'un fel rece, narativ, pe care Michel Angelo nu se gândea deloc să-l imite. Intr'adevăr, lucrarea aceasta din tinereţe a fost executată în 1490, nu are nimic din maniera antică, aşa cum admiratorii artei greceşti o înţelegeau la Florenţa. In lucrarea lui Michel Angelo se simte drama, lupta între monstru şi om, lupta dintre eul cugetător şi eul instinctiv. Este dealtfel conflictul în care se va sbate Michel Angelo dealungul întregei sale vieţi.

Puţin timp mai târziu, în 1491, Michel Angelo sculptează un admirabil chip de Fecioară. Din blocul de marmoră se desprinde figura superbă, plină de măreţie, a unei femei drapată în vestminte vagi. Fecioara este aşezată în primul plan pe un cub de marmoră, în braţe ţine pe Iisus, iar în planul al doilea se întrezăresc două figuri, vag schiţate, pe treptile unei scări. Nici un detaliu inutil, contractul dintre volume, maniera execuţiei fac din această lucrare o operă care nu se mai poate încadra în concepţia estetică a Renaşterei, ci trebue considerată ca o creaţie anunţând o epocă nouă artistică. Sculptorii italieni ne obişnuiseră cu un tip de madonă, duioasă şi drăgostoasă, a cărei frumuseţe ne impresiona. Madona lui Michel Angelo se abate dela regula aceasta, ea este o figură robustă, care are ceva din puterea şi clarviziunea unei Parce, aşa cum mai târziu, el va reprezenta aceste figuri legendare pe tavanul capelei Sixtine. Cu tot caracterul oarecum păgân al acestei opere, puritatea de suflet şi inspiraţia creştină a artistului sunt impresionante.

In vremea în care Michel Angelo începea să studieze şi să cunoască antichitatea, apărea la Florenţa duşmanul neîmpăcat al acestor preocupări, omul care avea să distrugă viaţa veselă a florentinilor. Călugărul dominican, Fra Girolamo Savonarola, venit din Ferrara, va încerca să schimba în câţiva ani viaţa cetăţii, să gonească dela cârma statului pe Medici şi va căuta să realizeze un regim autocrat, bazat pe cele mai severe principii de viaţă creştină. Reuşita mişcării lui Savonarola se datoreşte în mare măsură faptului că nu numai vulgul s'a lăsat cucerit de puterea lui oratorică, dar că intelectualii cetăţii, oamenii rafinaţi dela curtea lui Lorenzo, au fost convinşi de adevărul predicilor severului dominican. Intr'adevăr în curând Poliziano, Botticelli, admirabilul estet Pico della Mirandola şi mulţi alţii, deveniră nelipsiţi auditori de ai lui Savonarola. Inzadar încercă Lorenzo să-l facă să părăsească Florenţa. Dominicanul refuză şi simpatiile îi crescuseră atât de mult în cetate, încât nimeni nu îndrăsnea să ia o măsură contra lui.

Michel Angelo se ducea şi el, ca toată lumea, să asiste la prediciile lui Fra Girolamo şi la rândul lui se lăsă impresionat de prevestirile fanaticului călugăr. Lorenzo, căruia tânărul sculptor

Michel Angelo: David

îi ceru sfatul, în criza sufletească în care se sbătea, — însuşi Magnificul Lorenzo nu era lămurit dacă Savonarola, care cerea distrugerea regimului creat şi glorificat de familia Medici, avea sau nu dreptate! Când în primăvara anului 1492, într'o dimineaţă din Aprilie, în vila lui dela Careggi, Lorenzo se stinse, Michel Angelo înţelese că murise nu numai protectorul său, dar că se termina epoca fericită a Renaşterei, în care artiştii încercaseră să împace trupul cu sufletul, aşa ca acestea să nu se duşmănească.

Această lume, care încercase să trăiască parecă nu exista păcat, trebuia să înţeleagă că păcatul este legea oamenilor şi că e mereu însoţit de remuşcare şi de ispăşire...

Influenţat de predicile lui Savonarola, Michel Angelo începe să abandoneze idealul păgân al artei sale şi se întoarce spre unul creştin. Astfel comunicaţia directă cu divinitatea avea să înlocuiască preocupările de frumos pe cari le preconizaseră atât timp artiştii şi poeţii dela curtea lui Lorenzo.

Intre timp, situaţia politică se complică şi când armata franceză ale lui Carol al VIII-lea se apropie de Florenţa, Savonarola reuşeşte să gonească pe fiul lui Lorenzo, pe Pietro, care-i succedase la domnie. Michel Angelo, la sfatul prietenilor săi părăseşte cetatea şi în adevăr, îl vedem peste puţin timp sosind cu câţiva camarazi la Veneţia. Michel Angelo nu pare să fi fost prea impresionat de frumuseţea cetăţii de pe lagună lucru care se poate explica dacă ne amintim că în Veneţia pictura a jucat totdeauna rolul mai de seamă decât sculptura. Nemulţumit de şederea la Veneţia, Michel Angelo pleacă cu doi prieteni la Bologna. Abea sosit, are ocazia să cunoască pe un amator de arte, Gianfrancesco Aldovrandi, care-l invită în casa sa. La Bologna, Michel Angelo este profund impresionat de sculpturile lui Iacopo della Quercia, făcute pe la 1430, pentru biserica San Petronio. Statuile acestea, nu se mulţumeau numai să fie o realizare de formă, ci se străduiau să exprime şi o stare sufletească. Ori tocmai aceasta este problema spre realizarea căreia tinde Michel Angelo. Intre picturile lui Masaccio şi sculpturile lui della Quercia, Michel Angelo găseşte o înrudire spirituală care-l ajută să-şi găsească echilibrul sufletesc pe care-l căuta.

Imbogăţit de învăţăturile dela Bologna, aflând pe de altă parte că se poate întoarce acasă, tânărul sculptor revine la Florenţa. Abea întors, cu toate că era un partizan convins al lui Savonarola, totuşi găseşte că măsurile de purificare în domeniul artelor, aşa cum le ordonase dominicanul, erau exagerate. Pe „rugul vanităţilor" aprins în piaţa Signoriei, ardeau, alături de mătăsuri şi farduri, minunate manuscrise, opere de artă de cea mai înaltă concepţie de realizare artistică, numai fiindcă un mănunchiu de oameni pasionaţi de o idee, graţie puterii pe care o deţineau pentru moment, deslănţuiau o teroare lipsită de orice sens.

Michel Angelo, care era un individualist convins, omul care se încălzea pentru orice cauză pierdută, duşman neîmpăcat al conformismului impresionat de teroarea ce bântue la Florenţa, se întoarce spre acel păgânism, pe care nu-l înţelese destul de bine pe vremea când trăia la curtea lui Lorenzo. El are curajul să afirme în mod public că este un artist şi în consecinţă are dreptul să caute frumosul, exclusiv frumosul, acolo unde-l găseşte şi să-i exprime sub toate formele. Ca o confirmare a acestor declaraţii, sculptează un Eros, care face mare vâlvă şi pentru care ar putea fi ori când întemniţat.

(Urmează)

CLIPE DE RECULEGERE

LA MÂNĂSTIREA DIN ROHI-ROHIA

de Pr. AUG. FAUR

De când Prea Cuviosul Nicodim, intemeietorul mănăstirilor româneşti, a cutreierat meleagurile umblate de părinţii noştri, mânăstirile au devenit leagănul cel mai de seamă a vieţii noastre duhovniceşti. Aşezate pe vârf de munte, la margine de deal, în înfundătură de vale sau in mijlocul codrilor seculari, mânăstirile au fost in acelaş timp mijloace de adâncă pătrundere lăuntrică, de minuţioasă cercetare a conştiinţei şi nesecat isvor de împrospătare şi înviorare sufletească.

In trecut ele au îndeplinit rostul pe care-l îndeplinesc astăzi Biserica şi şcoala. In mănăstiri s'a învăţat viaţa cinstită şi plină de omenie, in mănăstiri s'au deschis cele dintâi şcoli, dându-se primele elemente de cultură, în mânăstiri şi-au adăpostit bătrâneţele atâţia şi atâţia bolnavi şi neputincioşi; aici s'au tipărit primele cărţi româneşti, după cum tot de aici au ieşit atâţia bărbaţi de seamă, cari prin lumina sufletului lor au călăuzit paşii înaintaşilor noştri pe brazda vieţii creştineşti şi româneşti.

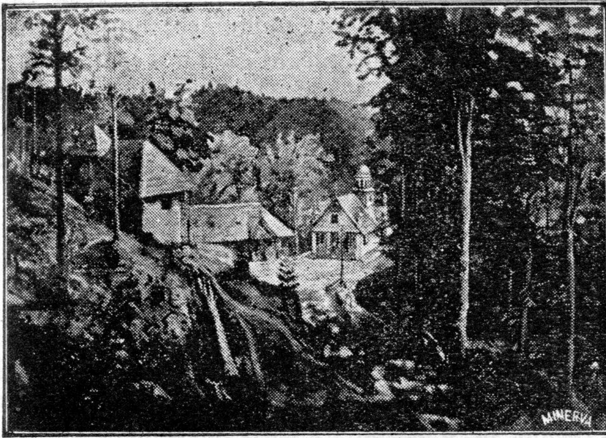
O cercetare serioasă a vieţii de ieri este cu neputinţă fără de o înţelegere mai amănunţită a rostului jucat de aceste instituţii. Aşa de adânc se împleteşte viaţa noastră cu viaţa mânăstirilor, încât nici astăzi creştinul de inimă nu se poate dispensa de atmosfera ce o radiază altarele lor şi e in stare să alerge dela mari depărtări pentru a poposi un ceas in ele.

Pentru a înţelege viaţa din mănăstire nu ajung vorbele. Scrisul, de asemenea, ori cât ar fi de măestrit, ori cât de bine ar prinde şi cele mai fine nuanţe a vieţii din ele, nu va putea să încadreze pe cititor in adevărata lor spiritualitate. Mănăstirile îşi au atmosfera lor sacră, care te învălue; simţi cum o pace cerească se coboară peste suflet şi încrederea-ţi creşte, dar pentru a le putea experimenta va trebui să mergi la faţa locului.

Un gând nedesluşit îmi frământa şi mie cugetul ori de câte ori îmi aminteam de mănăstiri. Din citit le cunoşteam aproape pe toate. Până acum însă rămasem numai cu atât. In zilele trecute am rupt cu tărăgăneala şi întovărăşit de un prieten mi-am îndreptat paşii spre una din mănăstirile din partea de Miază noapte a Ardealului.

Maşina ne-a purtat în jos pe valea Someşului, trecând prin toate centrele mai însemnate ce se leagă de această vale, pentruca odată cu ivirea celor dintâi unde ale înserării să ne oprim într'o frumoasă comună dela poalele depresiunilor sub-carpatice ale Munţilor Gutin şi Tibles.. Rohi-Rohia, căci aceasta este comuna, ne-a primit cu aerul ei sănătos, cu valea ei lină şi cristalină, cu holdele'n legănări de spice aurii, cu păduri de fag, cu poene pline de iarbă şi flori, cu oameni in strae albe şi porniţi spre vorbă, iar undeva, în mijlocul satului, cu două biserici măreţe, ale căror turle se luau par'că la întrecere cu înălţimea zării. Prietenul ce mă însoţia, fiind din partea locului, nu întârzia am da tot felul de desluşiri. Pentru el fiecare deluşor, fiecare pădure, fiecare petec de pajişte ca şi orice vâlcoară e un prieten scump, căci fiecare poartă în sine o taină a inimii lui. Pe aici şi-a purtat paşii în vremile de hoinăreală şi de visare a copilăriei, iar acum îşi reamintea întâmplări dragi, pe cari mi le povestea cu tragere de inimă.

Mănăstirea nu e în comună, ci mai la o parte pe un vârf de deal, înconjurată de toate părţile de o pădure tânără de fag. Dela şoseaua judeţeană care leagă Dés-Dejul cu Magyar Lápos-Lăpuşul-Unguresc drumul spre mănăstire duce pe

M. Felix: Mânăstirea Rohi-Rohia

marginea unei văi cu apă puţină. Chiar dela cei dintâi paşi creştinul se poate lămuri că este pe calea cea bună, căci o troiţă înfăţişând pe Mântuitorul răstignit, îi însenineazǎ privirea. Pe măsură ce înaintezi în pădure, cărarea urcă. Pentru a uşura paşii coteşte în toate părţile, iar într'un loc, dupăce ai fost nevoit să faci un urcuş destul de respectabil, mâinile înţelegătoare ale călugărilor au ridicat o laviţă primitoare. Pelerinul obosit de cale poposeşte pe leaţurile dure ale fagului, iar sufletul şi-l scaldă în baia amintirilor dureroase, căci pe un fag din faţa ochilor aceleaşi mâini cucernice au aşezat o icoană sfântă, reprezentând pe Mântuitorul Hristos căzut sub greutatea crucii. Cu cât te apropii de troiţă, cu atât drumul se lărgeşte, iar în piept simţi cum tictacul inimii începe a-şi grăbi şi întări bătaia.

Insfârşit, suntem sus.

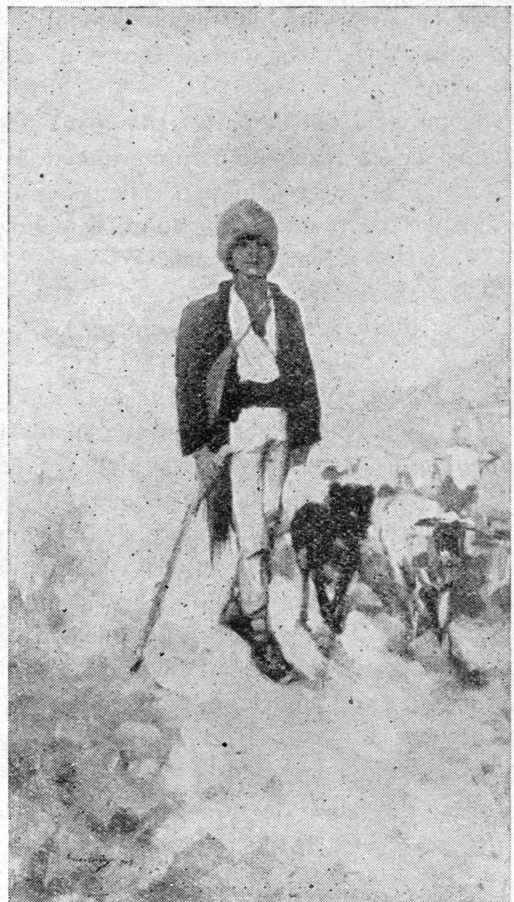
O ogradă mică de câţiva metri pătraţi ne zâmbeşte plăcut, prin curăţenia ei. La dreapta, două laviţe modeste îşi oferă cu prietenie ospitalitatea. Intre ele un fag cât toate zilele, de care e aninată o bucată de oţel. Este toaca de fier care prin glasul ei armonios anunţă începutul slujbelor din zilele de mare praznic. Puţin mai la dreapta, pe margine de curte, este o cruce frumos împodobită. In partea de răsărit este biserica.

Puţin mai la stânga bisericii e locuinţa stareţului. In faţă are o mică verandă, din care pleacă în dreapta şi'n stânga un pridvor. Camera stareţului e în partea stângă. Tot acolo îşi are şi biroul. In afară de camera stareţului, clădirea aceasta mai are două camere intretăiate de un mic coridor şi cari astăzi servesc pentru oaspeţi. Faţă în faţă cu biserica mănăstirii, pe o bucată mai ridicată de pământ, se află o altă clădire, cu o locuinţă pentru călugări şi două camere pentru vizitatori şi pelerini. In mijlocul ei este clopotniţa cu trei clopote, unul mare şi două mai mici. In afară de clădirile acestea, mănăstirea mai are şi alte dependinţe.

Sosirea noastră a fost întâmpinată cu multă bunăvoinţă de părintele stareţ. Un om cu înfăţişare tânără, cu privire senină, cu vorbă blândă şi calculată. Să fi tot având treizeci de ani. Infăţişarea-i nevinovată, ochii liniştiţi, faţa suptă şi palidă conturată de o barbă ce, fără de nici un artificiu, îi împodobeşte faţa, îţi aminteşte de chipurile cucernice din icoane.

Cu bunăvoinţă ne-a însoţit în toate părţile, dându-ne lămuririle necesare. Astfel aflăm că P. C. S. e stareţ numai de doi ani de zile,că'n urma schimbărilor ce au devenit după arbitrajul din Viena s'a redus numărul călugărilor, cei mai mulţi trecând în România şi că astăzi înafară de P. C. S. mănăstirea mai numără cinci persoane, un ieromonah, un monah şi trei fraţi.

Sosind călugării dela muncă ne-au fost prezentaţi cu toţii. Cu acest prilej am asistat şi la serviciul Vecerniei. Peste noapte am fost găzduiţi de părintele stareţ. A doua zi dimineaţa urma să se facă Liturghie. Fiind întâiadată la mănăstire, i-am cerut stareţului încuviinţarea de a liturghisi eu. Cu bunăvoinţă mi-a încuviinţat. Dimineaţa,

Grigorescu: Ciobănaş

înainte de a începe slujba două femei și-au făcut apariția în biserică. Mama și-a adus fata la mănăstire, căci aproape de doi ani fata era oloagă. I s'a făcut slujba cerută, iar la sfârșit, în sobor, i s'a mai citit în două rânduri rugăciunea Sf. Maslu.

La sfârșitul rugăciunilor stând de vorbă cu aceste femei, le-am întrebat de unde au venit. Mi-au spus că sunt dintr'o comună de lângă Bethlen-Beclean și au plecat de acasă cu căruța. Au venit pentrucă au mai fost la mănăstire și au cunoscut folos după rugăciunea făcută.

Fiind Sâmbătă în ziua aceea, de seară sau făcut pregătiri mai deosebite pentru slujbă. Inainte de începutul Vecerniei însă pâlcuri-pâlcuri de bărbați și femei și-au făcut apariția pe drumul ce urcă la mănăstire. Până dimineața numărul lor s'a întreit, iar înainte ca părintele stareț să poată intra la Utrenie, fiecare a ținut să stea de vorbă cu P. C. S. In Duminica aceea serviciile din biserică nu s'au terminat decât la orele 2 p. m. După sf. Liturghie s'au citit din nou Masle, deslegări, cetaniile Marelui Vasilie și alte multe, încât ne miram de unde mai există putere în acea biată ființă omenească și așa destul de slăbită. Dar lucrurile nu s'au isprăvit cu atât. După masă, în timp ce acei ce au asistat la sf. Liturghie se reîntorceau la casele lor, alții le luau locul. Seara, pe vremea Vecerniei, curtea din nou era aproape plină.

– Dumniata din ce parte ești? – mă adresai unei femei ce sta rezemată pe o margine de laviță.

– Din Dögmező-Diug, părinte – îmi răspunse femeea cu o nuanță de îngrijorare în glas.

– Când ai plecat de acasă?

– Azi dimineață.

– De bună seamă ai vre-un năcaz, de ai bătut atâta amar de loc?

– Apoi da, părinte – și femeea începu a-și depăna și'n fața mea tot potopul de gânduri ce au îndemnat-o să vie ca să i se facă rugăciuni aici. Și în felul acesta aflai că o altă femee, cu câteva din jurul ei, erau din părțile Nagyilonda-Ileandei, altele de pe la Pecsétszeg-Chiuești, de pe la Szőcs-Suciu, Hollómező-Măgoaja și numărul lor se continua fără să mai pot ținea în minte satele de unde au venit. Când am crezut că m'am întreținut îndeajuns cu ele, mi-am îndreptat privirile spre un bătrân ce-și odihnea căruntețele pe un alt colț de laviță.

– Dar dumniata de unde ai venit, moșule?

– Apoi eu, să te ție Dumnezeu, părinte, am venit de departe.

– De bună seamă vei fi având și dumniata vre-un năcaz de te-ai ostenit atâta amar de loc?

– Ba, acuma nu, mulțumesc lui Dumnezeu, dar am avut mai înainte. M'au durut rău picioarele, de a trebuit să mă aducă alții cu caru. Mi-a făcut părintele stareț câteva și masle și acum mă simțesc bine; de aceea am venit acum ca să-i mulțumesc facerea de bine.

Un „frate" mai mic, știind că a sosit vremea Vecerniei a început să bată din greu toaca. Era și timpul. Seara se lăsase de-abinelea, iar în biserică lumânările își resfrângeau lumina lor misterioasă peste chipurile sfinte. Am intrat cu toții.

Noaptea am petrecut-o tot în mănăstire. Inainte de a ne duce fiecare în camera sa, părintele stareț ne-a îmbiat să însemnăm ceva în Cartea oaspeților. Am răspuns cu dragă inimă. Răsfoindu-o puțin, privirile ni s'au oprit peste diferitele însemnări, în care fiecare vizitator a lăsat o parte din inima sa. Dintre ele reținem o strofă pe care un vizitator intelectual așa de bine a ales-o din poeziile Dlui N. Crainic.

„Mănăstire, mănăstire,
Sufletul pe care-l porți
Este supraviețuirea
Milioanelor de morți".

A doua zi urma să plecăm la orele 6 dimineața. Intrucât părintele stareț a promis că ne duce cu trăsura până la M. Lápos-Lăpușul-U., am acceptat bucuros. Avea și P. C. S. de aranjat. Năcazul însă a fost că din ora șase sau făcut nouă și jumătate, căci dânsul n'a putut termina până la acea oră cu credincioșii cari veniseră peste noapte și în zori de zi.

Fără să mă gândesc să transform aceste modeste rânduri în Osanale pentru mănăstirea Sf. Ana din Rohi-Rohia, dar nu pot să inseilez pe răbojul vremii scurtele-mi impresii fugare fără să amintesc și de faptul, că viața internă și intimă duhovnicească ce pulsează acolo, caută să se apropie de spiritul vechiu al mănăstirilor noastre. Starețul, deși tânăr, este un om cu o aleasă educație sufletească. Sever cu sine, sever s'ar părea și față de puținii săi ucenici. Cu toate aceste nu este așa. Spiritul său stăpânește mănăstirea și atitudinea blândă a starețului Nifon e atitudinea și celorlalți confrați;

– De ce nu te mai odihnești și dumniata – il mustră cu blândețe insoțitorul meu – și să mai lași și pe altădată din prea multele îndatoriri la care te pun credincioșii?

– Nu mă lasă inima – fu răspunsul spontan al starețului.

Călugării dela mănăstirea sf. Ana din Rohi-Rohia nu sunt cărturari cu prea multe clase. Dar Staretul ține cu ei încontinuu școală de caracter educativ și liturgic. Se promovează, mai ales, curăție-

nia inimii, însuşire care este factorul de căpetenie al unei vieţi cu adevărat duhovniceşti.

Locul mănăstirilor cărturăreşti şi al călugărilor l-au luat astăzi şcolile înalte şi învăţaţii cari ies din ele. Nici când însă ştiinţa minţii nu va putea fecunda şi sensibilitatea sufletească în aşa măsură ca să dispenseze de rostul lor adânc pe mănăstiri. Din contră, ştiinţa vremii a luminat mintea şi a desvoltat tehnica, dar inima şi simţirea par'că s'au tocit.

DOAMNE,

de IOSIF MORUŢAN

Când noaptea-mi fugăream gândurile mele pe creste de vis,
Ori când treceam cu crucea tristeţii prin margini de cer,
Credeam că drumuri se adună 'n mine, şi 'n mine pier.

Atunci vâsleam singur în bărci de uitare
Spre marile ape, unde poposesc în zori drumeţii,
Eram atunci, grăunte mic de gând la poarta dimineţii.

Ce nu eram, când vânam în noapte o stea de pe cer
Şi alta streină-mi cădea neogoită pe braţe!
Toate le voiam şi nu ştiam că toate pier.

Demian: Pieptănatul miresei

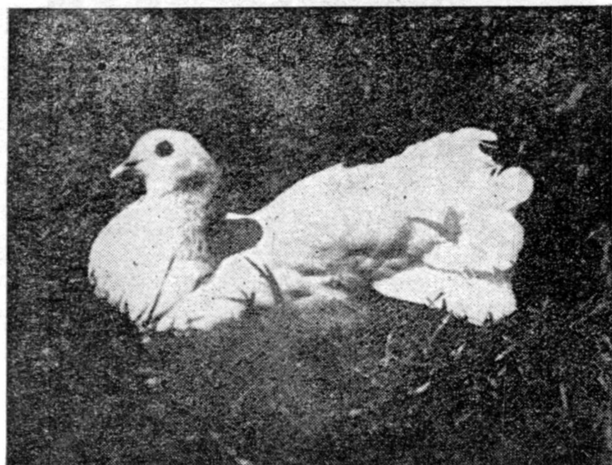
VITRINA CĂRȚII

CRONICA LITERARĂ

O carte care trebuia scrisă

Sterie Diamandi: Fiul Omului–Fiul lui Dumnezeu. Cugetarea, București 1942

Fiul lui Dumnezeu-Fiul Omului, ultima carte a dlui Sterie Diamandi, e o solie care descinde din cercurile intelectualității noastre laice, având semnificația unei atitudini religioase a sufletului colectiv rămas adânc înfipt în matca lui tradițională. E și un proces intentat tuturor fabricanților de mituri hristologice pe care autorul îl câștigă cu deplin succes, nefăcând nicio concesie acestor ultragiatori ai persoanei Mântuitorului. Iisus-ul dlui Sterie Diamandi nu e un *Mare Salvator* sau un *Mare Anonim;* nici geniu paradoxal, confecționat cu elemente de împrumut. E Iisus-ul din graiul Evangheliilor, în care s'a unit omenescul cu divinul; e Cuvântul care s'a făcut trup; e Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului, Celce avea să trăiască intens toată drama omenirii.

Mărturisirea dlui Sterie Diamandi dela începutul cărții desvăluie lupta unui suflet care timp de aproape o viață a fost în căutarea lui Dumnezeu. Ispitit de drumul atâtor mitologi, autorul a experimentat că, dincolo de punctul culminant pe care l-a atins omenirea prin Iisus Hristos, se întinde abisul. Dumnezeu poate fi obiect de cunoaștere, ne-a dat pe unicul Fiul al Său, ne-a dat epopeia Evangheliilor. Aci l-a întâlnit autorul pe Iisus Hristos. Ne spune: „Cercetat în lumina rațiunii, Iisus Hristos apare gigantic și fără pereche. De aceia nu împărtășesc punctul de vedere al lui Pascal, care zicea: Taci, rațiune neghioabă! Dimpotrivă spun: Vorbește, rațiune superbă! – căci fiecare cuvânt rostit de tine va fi un semn de preaslăvire la adresa lui Iisus Hristos" (pag. 22).

In mersul ascendent al evoluției religioase, găsim în lumea greco-romană un mănunchiu de legende care pot satisface imaginația dar nu aspirațiile metafizice ale sufletului; religia budhistă e o religie fără Dumnezeu, o religie a cimitirelor; religia mozaică ne prezintă un Dumnezeu ocrotitor al unui singur popor, care n'are altă preocupare decât s'aducă la îndeplinire visul de hegemonie mondială a poporului evreu.

In privința moralelor filosofice, ele au fost

nişte construcţii arhitectonice ale gândirii, fără ecou. Părintele eticei – Socrate – confundă virtutea cu ştiinţa. In grădina lui Epicur, calea datoriei lipseşte. La fel virtutea, avântul generos, eroismul. Stoicii ne oferă idealul ataraxiei şi monstrul ieşit din mâna lui Seneca. Urcaţi pe culmea moralei filosofice, Kant ne oferă un rigorism exagerat, lipsit de factorul afectiv, spectacol grandios cu ideea datoriei, imperativul categoric, autonomia voinţei, nemurirea sufletului, Dumnezeu care tronează, dar lipseşte viaţa, lumina, căldura. In creştinism asistăm la un spectacol unic: „Nu mai există Evreu şi Grec, Romani şi Barbari, popor ales şi neam de rând, bogat şi sărac, om liber şi rob, împărat şi proletar, stăpân şi slugă, bărbat şi parte femeiască. Religia creştină este religia întregei umanităţi. Fii ai aceluiaş părinte, toţi oamenii sunt egali înaintea lui Dumnezeu, cu aceleaşi drepturi şi aceleaşi obligaţii. E religia care face să dispară toate barierele şi privilegiile. Ea proclamă, sus şi tare, în numele unui principiu metafizic şi moral, egalitatea perfectă între oameni. Ba ceva mai mult: ca fii ai aceluiaş tată, oamenii sunt fraţi între ei. In această calitate, dânşii trebuie să se ajute şi să se iubească" (pag. 48).

Dacă în religia budhistă, pentru curmarea suferinţei se vrea nimicirea totală, Iisus ne pune la îndemână mijloace ca să putem micşora şi alina suferinţa. Ne pune la îndemână mijlocul cel mai eficace şi salutar: Invăţătura sa. E un spectacol grandios: „Fiul lui Dumnezeu, din dragoste pătimaşe pentru oameni, se coboară pe pământ. Trecerea lui prin lume nu este un marş triumfal, călătoria unui suveran în cuprinsul hotarelor sale, ci lacrimi, sudoare şi sânge. Nu calcă pe covoare sau pe cărări acoperite cu flori, ci urcă din greu drumul Golgotei, ducându-şi crucea în spinare. Nu împarte omenirii fericirea ca o pomană, ci o obţine prin luptă aprigă, suferinţa şi jertfa persoanei sale. El, Fiul lui Dumnezeu, nu vine în lume ca un suveran atotputernic, cu legiuni de îngeri la îndemână, ca să înscăuneze, prin forţă, Impărăţia Cerurilor pe pământ. Se înfăţişează ca un muritor de rând, umil şi obscur. Porneşte să cucerească Ierusalimul, Atena, Alexandria şi Roma, cu un toiag în mână şi cu ajutorul câtorva oameni simpli şi nevoiaşi. Inţelepţii clatină din cap, iar vulgul râde; se vede că nu-i în toate minţile. Nici rudele lui n'au o părere mai bună. Săvârşeşte minuni şi mulţimea se îndoeşte. Anunţă Impărăţia lui Dumnezeu şi stârneşte furtună. In loc de pace, deslănţuie patimi. Propovădueşte iubirea şi culege ură" (pag. 52).

Pentrucă o carte de 565 de pagini nu poate fi rezumată în câteva coloane, ne oprim asupra capitolului *Mediul şi scena* în care autorul pătrunde cu mult discernământ în spiritul veacului care ne-a dat cea mai grandioasă şi unică epopee.

Iisus în existenţa sa pământească a avut o patrie, o familie, a aparţinut unui popor, a trăit într'o epocă anumită şi într'un anumit mediu. Acest mediu, pământ al făgăduinţei, a fost leagănul spiritualităţii şi al civilizaţiei iudaice. Faptul că Iisus era din Galileia, provincie foarte împestriţată şi accesibilă influenţelor streine, face pe H. S. Chamberlain să susţină teza că Mântuitorul nu era de origine semită, ci ariană. Autorul nu aderă la această ipoteză; şi pe bună dreptate.

Despre activitatea Mântuitorului în perioada de timp care a precedat lucrarea sa mesianică, literatura canonică păstrează o tăcere de nepătruns. Nicolae Notowitsch susţine că Iisus şi-a făcut ucenicia de reformator religios în India, pe lângă preoţii budhişti. El fixează chiar şi numele anilor (6) cât a stat Iisus în India. Doctorul egiptean Benan susţine că Iisus Hristos a fost instruit şi educat de către preoţii egipteni din Heliopolis. Alţii susţin că Mântuitorul şi-a petrecut adolescenţa şi tinereţea la Engaddi, în mijlocul sectei Esenienilor. Eduard Shuré, susţinătorul acestei teze, dă în cartea sa „Les grands Initiés" amănunte foarte interesante dar lipsite cu desăvârşire de date istorice. In această privinţă Adolf Harnack are dreptate: „Iisus n'a putut să aibă niciun fel de raporturi cu Esenienii, acest ordin aşa de remarcabil al călugărilor evrei. La Iisus vom găsi un fel de a se purta diametral opus; el caută pe cei păcătoşi şi mănâncă cu ei. Această deosebire fundamentală ar fi deajuns spre a stabili că punctul său de vedere este foarte îndepărtat de al Esenienilor" (pag. 353). Şi, în această privinţă, reflecţiile admirabile ai autorului: „In timp ce Esenienii fug de lume şi de viaţă, retrăgându-se în singurătate, Iisus trăieşte în mijlocul oamenilor şi în vâltoarea vieţii. El nu să teme de ispită şi păcat; el le înfruntă, biruindu-le. El nu-şi întoarce privirea dela ceeace e frumos şi înalţă sufletul, ci o contemplă şi o admiră. Priveliştea păcatului şi a mizeriei omeneşti nu-i inspiră dispreţ şi scârbă, ci compătimire şi dragoste frăţească. N'asvârle cu piatra asupra aceluia care cade sub povara păcatului, ci se pleacă să-l ridice. Nu vrea să fie judecător ci doctor, care lecueşte rănile primite în lupta grea a vieţii. Stă bucuros la masă cu vameşii şi oamenii deochiaţi. Se împrieteneşte cu desmoşteniţii soartei şi nu-i pasă de bârfeala străzii şi a mahalalei. El ştie că soarele nu-şi murdăreşte razele, când luminează mocirla. El a venit să servească viaţa şi

oamenii, dar nu să fugă de viață. El nu-i un schimnic care caută în liniștea singurătății odihnă și bucurii egoiste, ci unul care vrea să mântuie omenirea. Pe câtă vreme Esenienii socot omul făcut pentru Sabat, Iisus socotește Sâmbăta făcută pentru om. De aceia, calcă fără niciun scrupul legea și tradiția, ori de câte ori ele vin în conflict cu marile comandamente etice. In timp ce Esenienii își pierd o mulțime de vreme cu tot felul de spălături, Iisus se îngrijește de desăvârșirea spirituală a omului. Esenienii recomandă celibatul, Iisus binecuvintează nunta dela Cana Galileii. Esenienii sunt niște abstinenți care nu bagă un strop de vin în gură, pe câtă vreme Iisus nu se dă în lături să se înfrupte din rodul pământului" (pag. 355).

Alții au desvoltat cu multă erudiție ideia unei afinități organice între doctrina Fariseilor și aceia a lui Iisus Hristos. Dar cuvintele Mântuitorului la adresa lor, despre cari Renan spune că sunt o capodoperă de înaltă ironie, demne de un fiu al lui Dumnezeu, în timp ce ale lui Socrate și Molière nu fac decât să sgârie pielea, sunt dovada peremptorie a autenticității învățăturii relatate de Evangheliști. Insăși critica liberală recunoaște că în Talmud s'au reprodus maximele morale enunțate de Iisus. Și, reflectează autorul: „Confucius, Budha, marii profeți ai lui Israil au enunțat o seamă de adevăruri morale care și astăzi stârnesc admirația noastră. De asemenea moraliștii greci ne-au lăsat o mulțime de lucruri foarte frumoase, în această direcție. Chiar mult bârfitul Epicur spunea cu 300 de ani înainte de Hristos: „A face binele e cu mult mai plăcut decât să primești binefaceri". Dar cu toate acestea Iisus și Evanghelia lui au cucerit și schimbat fața lumii. Este și acesta un semn destul de elocvent al dumnezeirii sale" (370).

Cartea dlui Sterie Diamandi are meritul considerabil de a strânge o mulțime de ipoteze și deducții și de a le supune unui examen critic, demascându-le șubrezenia și sterilitatea. E un studiu de vastă documentare, dincolo de limitele unui sistem; pagini de poeme închinate dumnezeirii, scrise cu pasiune și cutezanță de apologet al adevărului, îi adaugă și un farmec literar.

E cartea care trebuia scrisă în acest ev de fum.

Și autorul ne-a promis al doilea volum.

EUGENIA MUREȘANU

Victor Ion Popa: POVESTIRI CU PRUNCI ȘI CU MOȘNEGI. Editura „Universala", București 1942.

Dl Victor Ion Popa aduce cu fiecare nouă carte acelaș mediu cu plăsmuiri veridice ale căror note de miraculos se acordă firesc și simplu cu faptele obișnuite ale unor personagii reale. Talentul său abundă în expresii curate ale graiului tradițional moldovenesc, ceeace dă operei sale vigoarea și fertilitatea brazdei proaspăt desțelenite.

In *Povestiri cu prunci și cu moșnegi* găsim personagii tangente romanului *Velerim și Veler Doamne,* cărora marele povestitor, printr'o selecționare a vârstelor, le acordă un duios privilegiu literar. Copiii și bătrânii dsale nu pot fi decât buni. Fiindcă tinerețea în prima ei fază se continuă, după o pierdere iremediabilă, în anii cărunți și duioși ai vârstei care privește totul cu indulgență. De aceea visul e apartenența copiilor și a bătrânilor. Filon bogat închis în tainice adâncuri, visul irumpe ca o știmă în sufletul plăpând sau încercat, dându-i iluzia posesiunii lumii întregi. Iată pe Radu Marinică din povestirea *Balaurul din tezătură,* pe care toată lumea îl considera un mincinos și jumătate, fiindcă avusese o singură mare dorință în viața sa: să aibă o fată. „Atunci, a intrat de tot în lumea de minciuni a inimii din-tr'ânsul, și a alcătuit acolo o fată mai bună, mai frumoasă și mai cuminte decât toate fetele pe care putea să le facă în lume un pântece femeiesc". Și așa, s'a pomenit căutând fetei lui din vis bărbat. „Că mângăia o nălucă, n'are a face. In vis nu mângăi năluci? Ceace nu te împiedecă să fii fericit, cum ești de pildă prin atâtea alte năluci, cum sunt ținerea de minte, care dă dorul inimei, și dragostea de departe..." (pag. 103). Deci toate faptele lui moș Radu Marinică vor fi povești scornite. Viața lui era aidoma ca niște zile de clăcaș. „De aceea moș Marinică avusese totdeauna nevoie crâncenă să îmbogățească și să pue un pic de lustru în sărăcia de bordei a vieții dumisale" (pag. 105).

Sfârșitul lumii minunate isvodite de închipuirea lui a venit sub chipul învățătorului nou din sat. „El voia să trăiască pe pământ și voia să întoarcă pe pământ toată lumea asta mărunțică a clăcașilor, lumea cântată de stihuiri, descântată de solomonii băbești și încântată de născocirile unui moșneag mincinos (pag. 108). Dușmănia a prins capăt de când s'a dus vestea prin sat că la școală copiii învață că Dumnezeu nu-i cum se arată pe catapeteasma Bisericii, ci e în formă de aer care nu se vede. Dar moș Radu știe că Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea sa, și ei cu toții ar fi aer cum a zis învățătorul...

– Eu unul țiu minte că la făcutu bisericii o venit meșteri mari dela muntele Athos, de o încondeiat zugrăveala. Și eu cred că așa oameni

sfinţi ca'mnealor trebue să fi ştiut de ce l'o făcut cum l'o făcut sus în cea boltă? Hai? Aer îi acela, ori Dumnezeu cum îl ştie fiecare, adicăte bătrân şi cu barbă" (pag. 111).

Apariţia balaurului din iezătura heleşteului (spun copiii) îl ridică din nou pe moş Radu în ochii satului. El singur cunoaşte pricina... L-au mâniat pe Cel de sus, fiindcă i s'a zis că-i aer...

„Luminezе-vă C'onu Iorgu Beldea, că eu nu mai am cum vă lumina. Eu mă duc să-mi fac o cetanie creştinească, ori să dau un acatest, cum am învăţat din vechi... Da, voi nici atâta n'aveţi a da, că la aer n'ai ce să-i dai"... (pag. 117).

Dar iată că învăţătorul vrea să înfrângă împotrivirea satului care se luase pe urmele scornitorilor... Şi într'o zi, revărsându-se iazul au venit nişte soldaţi cu dinamită şi au scos toată apa din el. Fundul gol şi negru al iazului s'a arătat limpede ca şi marea minciună a lui moş Radu Marinică... Şi aşa, bătrânul s'a înfundat în cucurigul lui de deal, aşteptând să-i vie dreptatea...

Dreptatea i-a venit după desmorţirea iernii. Nişte flăcăi săpând la desgroparea viei au dat de un cuib în care colcăiau pui de şerpi. Erau toţi cu urechile galbene de care vorbise moş Radu Marinică o viaţă întreagă. Deci spusele bătrânului erau adevărate. De aceea, învăţătorul se hotărî să crească doi pui de şerpi ca să arate satului întreg minciuna lui moş Radu. Dar bătrânul, la vestea aceasta a zâmbit mai îngăduitor şi a răspuns mai blând:

„Bravo! Asta-i frumos... Numai să dee Dumnezeu să crească şi stecla cât or creşte ei..."

Povestirea se termină cu biruinţa amândurora. Şerpii au murit în gavanosul de sticlă legat la gură cu pânză de sârmă, moş Radu Marinică având de grije să-i spună învăţătorului că a făcut o faptă mare de l-a omorit.

Celelalte 5 povestiri cu prunci şi cu moşnegi sunt surprize cu mici drame, din care excelează bucata „...spre stea au călătorit", un episod trist din noaptea de Crăciun. E. M.

Academia teologică ort. rom. din Sibiu: ANUARUL XVIII. 1941-1942. Publicat de Dr. Dumitru Stăniloae rector. Sibiu, 1942.

Inalta şcoală de teologie ortodoxă din cetatea de scaun a I. P. S. Mitropolit Nicolae şi-a zidit una dintre cele mai frumoase tradiţii din publicarea atât de regulată a anuarelor sale.

Cel din anul acesta cuprinde două remarcabile studii – „Perspectivele mesianice în Psalmi" şi „Mythos" – primul datorit harnicului Părinte profesor Dr. N. Neaga, iar al doilea Părintelui profesor Dr. Grigore T. Marcu, eminentul redactor al „Revistei Teologice". Urmează apoi frumosul portret al mult regretatului profesor Petre Gherman, portret zugrăvit cu iubire şi iscusinţă literară de Părintele prof. Gh. Şoima. Cronica anului, datele statistice şi studiul despre „Omul în concepţia creştină şi comunistă" al studentului I. Giurgiu din an. IV. complectează cuprinsul proaspătului anuar publicat de Părintele rector Dr. Dumitru Stăniloae. D. P.

Emilian Vasilescu: APOLOGEŢI CREŞTINI. Cugetarea, Bucureşti, 1942. Pag. 224.

Marile frământări ale vremii ne dovedesc că omenirea e în căutarea unor noi idealuri şi a unor noi forme în care să-şi toarne viaţa. Trecutul ne dovedeşte, că toate cotiturile istoriei de felul celei de acum au constituit prilejuri pentru propoveduirea celor mai năstruşnice erezii dogmatice şi sociale şi pentru desbinarea omenirii în secte de tot felul, primejdioase şi atunci când ideea specifică separatoare e de domeniul vieţii „vecinice" şi atunci când această idee e de domeniul vieţii „acesteia".

Aceste cotituri ale istoriei provoacă deci în mod necesar o inteţită muncă apologetică din partea Bisericii. A ori cărei Biserici care crede în misiunea sa. Astfel se explică bogata muncă pe teren apologetic a ortodoxiei româneşti în ultimele decenii şi mai ales în ultimii ani.

Cea mai nouă carte a dlui E. Vasilescu, asistent la Facultatea de Teologie din Bucureşti, ne înfăţişează – alături de opt streini: patru mari figuri preoţeşti şi patru mari oameni ai gândirii şi ştiinţei, exponenţi cu greutate ai culturii creştine şi ostenitori întru apărarea Ortodoxiei creştine. Ca tot atâtea faruri de lumină ne apar de pe paginile cărţii, scrisă cu avântul şi evlavia cinstitorului de oameni în slujba ideii, ne apar rând pe rând, împreună cu munca şi preocupările lor: Petru Movilă „părintele teologiei ortodoxe moderne"; Vasile Găină „fala Bisericii" bucovinene; Nicolae Bălan, care „rezumă Ardealul în tot ce are el mai bun pe plan naţional şi creştin"; Irineu (Ioan Mihălcescu) „cel mai solid stâlp al teologiei româneşti din ultimii treizeci de ani"; Nichifor Crainic „credincios prin obârşia ţărănească şi apologet prin cultură"; Ioan Gh. Savin, erudit muncitor întru „ridicarea religiei – ca factor de cultură – la cârma vieţii noastre spirituale"; Dumitru Stăniloae „puternicul gânditor religios dela Sibiu"; Dimitrie Cantemir „geniu la poarta cul-

turii românești“; Alexandru de Sturdza, boier diplomat și apologet ortodox; Nicolae Paulescu „fundatorul naționalismului creștin“; G. G. Longinescu, Simion Mehedinți, Ioan Petrovici și Victor Gomoiu, giganți ai vieții intelectuale și morale, vajnici apărători ai credinței, în posesiunea căreia au ajuns prin neobosită muncă științifică.

Prin munca și viața acestor eroi ai spiritualității tradiționale românești ne este înfățișată frământarea ideologică a culturii românești ajunsă în contact cu curentele Apusului.

Spre a completa pomelnicul trebue să mai adăogăm un nume de apologet ortodox român: Emilian Vasilescu. Important nu numai pentru neobosita muncă apologetică ce o depune la catedra tiparului, ci și pentru curajul cu care atacă cele mai dificile probleme spre a îndruma gândirea generației sale pe făgașul ortodoxiei tradiționale.

ION GORON

ACTUALITĂȚI

VACANȚĂ. După zece luni de silințe și osteneli școlărești menite să le sporească zestrea culturală pentru viață, oștile de elevi s'au împrăștiat pe la sate, ca'n mijlocul firii binecuvântate de Dumnezeu să-și petreacă vacanța cu mult așteptatele ei bucurii.

Alintați de frumusețile peisagiilor natale și de căldura căminului părintesc, tinerele vlăstare ale neamului nici nu vor simți cum trec zilele de vacanță estivală. Nimeni nu se gândește să conteste dreptul lor la deliciile nevinovatelor hoinăreli prin văile și munții meleagurilor strămoșești. Un răstimp de recreație e lucrul cel mai firesc și mai îndreptățit după o îndelungată opinteală intelectuală.

Dar tot atât de adevărat este că ruperea oricărei legături cu cartea nu e recomandabilă nici chiar în această epocă de recreație. Joaca sau excursiile, sau nelucrarea totală e bine să fie întreruptă din când în când de răsfoirea unei reviste sau a unei cărți de literatură, care departe de a obosi recreiază și ea pe de-o parte, pe de alta scutește pe elev de antrenamentul trebuitor pentru reluarea ritmului preocupărilor școlărești din toamnă.

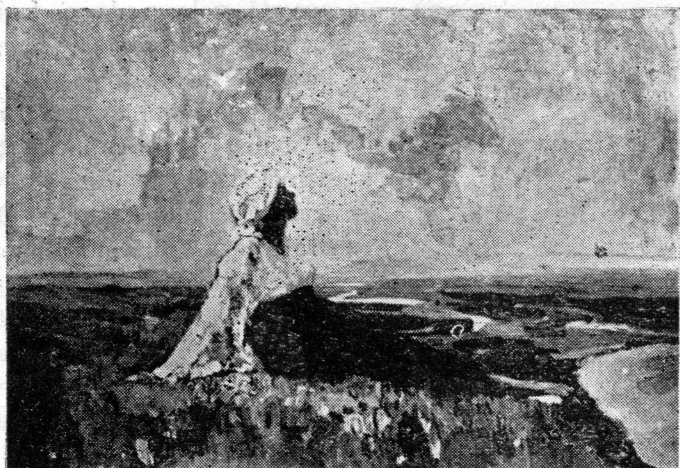

E. Nicolescu *Studentă*

Și-apoi, îndeletnicirile sportive se cer să fie înlocuite, măcar de astădată — și măcar în parte, — cu munca gospodărească; sapa, coasa, furca cer să intre în rolul mingii sau al altor unelte de sport.

Știm că'n unele pături e încetățenită erezia că asemenea îndeletniciri ar fi incompatibile cu rostul unui cărturar (în devenire). Ca oricare altă erezie, și aceasta trebue combătută. Necinstită este numai lenea. Munca — ori care ar fi felul ei — este cinstită și ziditoare de caracter. De altfel aici nu e vorba numai de aplicarea unor principii pedagogice. Năcazurile clipei de față ne povățuesc la fel.

Deci, dragi elevi mari și mici dela sate: Gustați bucuriile vacanței, dar bucurați și pe părinții voștri cu ajutorul vostru gospodăresc.

Verona: Cocorii

SUDALMA. O campanie dintre cele mai susținute s'a pornit de curând împotriva sudalmei. Și încă în mai multe țări de-odată. E un fenomen îmbucurător, caracteristic pentru atmosfera veacului.

Nu știu ce o fi în alte părți ale lumii, dar în unele țări ale Europei hipercivilizate obiceiul sudalmei a luat de multă vreme proporții îngrijorătoare. Intr'adevăr, sudue omul prost, fiindcă dă'n gropi; sudue cărăușul, fiindcă telegarii prea greu împovărați n'o pot lua din loc; sudue âl de s'a tăiat cu briciul — bărbierindu-se; sudue bătrânii și tinerii aproape de o potrivă. Sudue câte-odată până și copiii — oricât de neverosimil ar părea — dacă nu cu gând rău, măcar așa, ca să se grozăvească...

Și, Doamne, cât de urîtă e sudalma! Cât degradează ea pe om!

Sudalma e unul din dureroasele semne ale primitivității morale. Ea e rodul inconștienții.

Fiind un popor creștin din născare, Românii n'au cunoscut înjurătura multe veacuri dearândul. Numele lui Dumnezeu sau al sfinților n'au fost rostite de ei decât cu cea mai adâncă evlavie. Dar se vede că sudalma e ca râia: ușor se lipește de om. Obiceiul urît al altora a intrat cu vremea și printre fiii nației noastre. Așa încât înțeleptul Voevod Neagoe Basarab a fost silit să ia măsuri — și încă dintre cele mai aspre. Intr'adevăr, după pravila lui, bărbatul care sudula era biciuit în public, sau închis în cocina de porci și obligat să se hrănească doar cu lături — șapte zile și șapte nopți. Uneori pedepsele pentru înjurături mergeau până la spânzurătoare. Asemenea perspective, trebue să fi trezit pe prizonierii inconștienței și să fi ințărcat pe sportivii înjurăturilor neghioabe.

Dar dela Neagoe Voevod până astăzi e cale lungă. Și se vede că omul de aceea e om, ca să uite și să cadă din nou în păcat.

Nu știu cu ce se pedepsesc astăzi ceice se degradează înșiși și infectează atmosfera morală din jurul lor, prin sudalme. In orice caz, dacă autoritățile — cu concursul oamenilor de bine — pot face poliția bunelor moravuri în public, rolul acesta acasă îl au părinții. Fiindcă și'n această privință „cei șapte ani de-acasă" sunt hotăritori.

D. P.

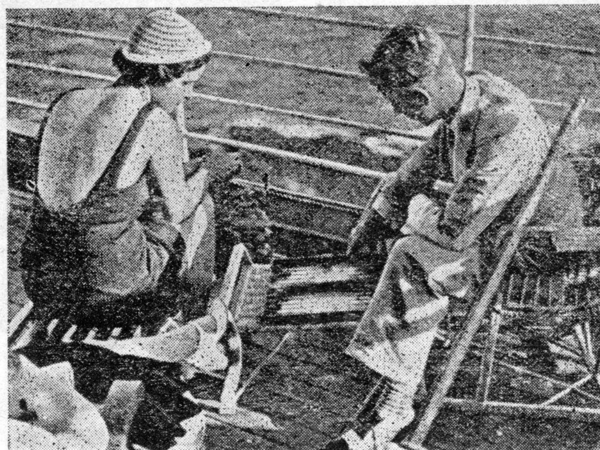

NOTE ESTIVALE. Altă dată — oare când a fost acea altă dată a vieții fără griji? — lunile Iulie și August însemnau năvala citadinilor spre stațiunile balneare, spre satele părintești și spre locurile pitorești pe cari le îmbie cu atâta generozitate bătrânul pământ.

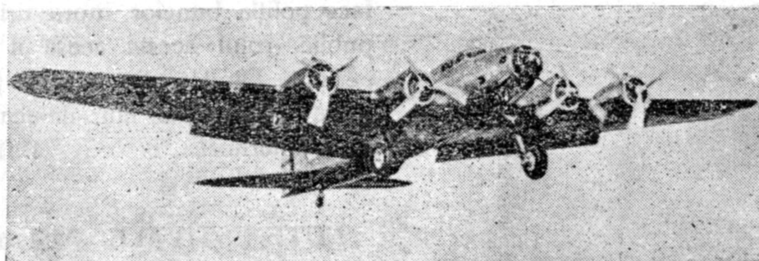
Marile evenimente militare ce se petrec azi în toate părțile lumii au stânjenit mult vara aceasta bucuria vacanțelor în cari să putem gusta darurile pământului. Marea vacanță a omenirii îi obligă pe oamenii singurateci să renunțe la vacanța lor.

Actualul război mondial — ca toate războaiele mari — de fapt e o vacanță pe care și-a luat-o omenirea — renunțând la preocupările ei obicinuite — spre a face o costisitoare și obositoare explorare a celui mai fermecător ținut: pământul făgăduinței, țara unde curge lapte și miere.

Obiceiul vacanțelor petrecute departe de domiciliu și de mediul obicinuit, mai presus de câștigul financiar al economiei naționale prilejuit de circulația streinilor, aduce nebănuite câștiguri spirituale. Nu există mai bun dascăl

Plăceri de altădată...

Avion uriaş cu patru motoare

decât călătoria, contactul nemijlocit cu oameni şi cu obiceiuri necunoscute. Uşurinţa cu care se leagă prieteniile în vacanţă intre oameni de cele mai diferite firi, stări şi obiceiuri, ne arată cum devin vacanţele vrăjitorul care dărâmă zidurile snobismului, ale prejudecăţilor, ale orizontului de vederi îngust, şi mai ales ale egoismului de tot felul. Pentru mulţi oameni trebue să vină o vacanţă binecuvântată, ca să-şi poată da seama că şi alţii sunt oameni ca ei, că sub pojghiţa diferitelor obiceiuri se găseşte acelaş suflet bolnav de dor după seninătate şi prietenie.

Războiul ne-a stânjenit vacanţa. Dar să nu uităm că suntem cu toţii în marea vacanţă a omenirii şi explorăm sfintele ţinuturi ale viitorului. Această eroică excursiune va dărâma şi ea multe ziduri despărţitoare de neamuri şi va cimenta prietenia dintre ele. I. G.

„BUSINESS IS BUSINESS".

Trambulina fulgerătoarei biruinţe din Africa a săltat pe mareşalul Rommel în atenţia generală a lumii. A lumii, nu numai a Europei. In adevăr – oricât de paradoxal ar părea – cuceritorul Tobruk-ului a devenit, subit, tot atât de popular în America de Nord ca şi în vechiul nostru continent. Se zice că ziarul *Washington Post* i-a publicat portretul în loc de frunte, gratificându-l cu un buchet de epitete dintre cele mai măgulitoare. Asta, fireşte, a produs o senzaţie, iar pe urma senzaţiei „a săltat comerţul" gazetei. Reţeta nu e nouă, dar e practică – şi de cea mai americănească obârşie.

De aceea „lovitura" ziarului amintit n'a rămas izolată. Ci-că foarte repede s'au ivit pe piaţa americană crema „Rommel", hârtia de epistole „Rommel", aparate de radio „Rommel" şi aşa mai departe.

Acum, noi ştim că Statele-Unite ale Americii sunt în războiu cu Germania. Ce are a face? „Business is business". Adecă, pe înţelesul tuturor: „Les affaires sont les affaires!"

VALEA CHIOARULUI

VALEA CHIOARULUI din partea de miază-noapte a Transilvaniei nu se poate lăuda cu prea marile bogăţii ale pământului. Dimpotrivă, solul fiind sărac, e destul de zgârcit în rodurile cu cari răsplăteşte ostenelile de peste vară ale harnicilor gospodari de naţie românească. In schimb, această vale e de o frumuseţe încântătoare. Peisagiile pitoreşti îţi îmbie farmecul lor fără pereche ori în cotro ţi-ai întoarce privirea.

Şi mai are ceva acest ţinut – şi mai de preţ. E sufletul bun şi credincios, intim legat de Biserica strămoşească, al chioărenilor. Cea mai elocventă mărturie a acestui suflet iubitor de Hristos şi de legea Lui sfântă o alcătuesc marile şi frumoasele lăcaşuri de închinare cari împodobesc satele din această parte a Transilvaniei.

Nu mai puţină râvnă au cheltuit vrednicii fii ai neamului nostru din Valea Chioarului întru durarea localurilor de şcoală menite să primească pe copii spre luminare.

Biserica şi şcoala – iată biletul de bună recomandare al credincioşilor noştri din protopopiatul Cetăţii de piatră.

Biserica şi şcoala au fost şi trebue să rămână grija de căpetenie a naţiei noastre. Fără această grijă nu este izbăvire; fiindcă aceste aşezăminte de lumină sfătuesc pe om neîncetat să caute mai întâi împărăţia lui Dumnezeu, ca toate celelalte să i se adaoge lui.

Iată constatări şi gânduri prilejuite de o recentă drumeţie misionară prin Valea Chioarului. D. P.

E. F.: Botez la ţară

TIPOGRAFIA EPARHIEI
ORTODOXE ROMÂNE
KOLOZSVÁR-CLUJ

Conducător responsabil:
Gheorghe V. Bidu

VIAȚA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

APARE LUNAR, CU BINECUVÂNTAREA P. S. SALE EPISCOPULUI NICOLAE

EDITOR ȘI REDACTOR RESPONSABIL: Prot. I. GORON

ABONAMENTUL PE UN AN 10 PENGEI - UN NUMĂR 1 P.
PENTRU ROMÂNIA 450 LEI. - UN NUMĂR 40 LEI

REDACȚIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, EPISCOPIA ORT. ROMÂNĂ, PIAȚA HITLER A. 18.
ADMINISTRAȚIA: KOLOZSVÁR-CLUJ, LIBRĂRIA EPARHIALĂ, PIAȚA HITLER A. 2.

o-o

ÎN ACEST NUMĂR:

PENTRU COLABORATORI

Revista se pune sub tipar totdeauna la 15 ale lunei. Domnii colaboratori sunt rugați să-și trimită manuscrisele până la această dată. Rugăm articole scurte, scrise citeț, pe o singură pagină a hârtiei. Ordinea articolelor e determinată de necesități tehnice, nu de alte considerații. - Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.